PETRI SERUII DISSERTATIO DE VNGUENTO ARMARIO SIUE DE NATURAE...

Pietro Servi, Cornelio Francescucci

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
15 E
1/33

PETRI SERVII

DISSERTATIO

DE VNGVENTO ARMARIO

SIVE

DE NATVRAE ARTISQVE MIRACVLIS

ROMAE

TYPIS DOMINICI MARCIANI.

ⅭⅠↃDCXXXXII.

Illustriss. & Reuerendiss. D.

D. FAVSTO POLO

ARCHIEPISCOPO AMASIAE

Et Summo Domus Pontificis Praefecto

PETRVS SERVIVS F.

Ncrebuit consuetudo ab antiquissimis vsque ducta temporibus (ILLVSTRISSIME POLI) vt nullum quisque librum in publicam lucem proferat, quem patroni alicuius clientelae non committat. Mihi vero vetus hoc institutum tuenti, cuius fidei Dissertationem meam commendarem atque concrederem, diu deliberandum non fuit,

apud Te enim nata tuaq; munificentia adulta Te patronum iure adit, tuumque fidenter implorat patrocinium. Et vero qui non fidat, qui non speret a Te patrocinium, quem fautorem, quem tutorem, quem parentem semper habuit? Iam inde ab eo tempore, quo primum in tuam clientelam suscepti fuimus, perpetuis a Te beneficijs, perenni benignitate, nunquam intermissa gratia affecti obstrictique semper fuimus. Dedecus est, *inquies*, semper sumere nilque dare: *Dedecus, fateor: at neque:* Tui sitiunt fontes *neque* E mea pumice exprimi aqua potest. *Tu is es, Praesul Am-*

plis-

plissime, qui auctoritate & gratia polles, quique innata benignitate & liberalitate singulari nostris, imo omnium, commodis uberrime consultum velis. Ego vero quasi Ulysses ille apud Alcinoum nihil habens, quod pro ingentibus meritis rependam, praeter aliqua mentis munera, audeo tenui hoc opusculo ad T*e adire, tuaeque munificentiae veluti litare: quod sane eo fidentius audeo, quo certior sum,* Non esse minus regium parua accipere, quam largiri magna. *Excipe igitur hoc quodcunque est, non quidem ut meritam gratiam, sed vel ut ingentis accepti beneficij exiguũ testimonium, vel ut clientem*

in

in tuam fidem & patrocinium sese conferentem. Vale & viue tum amplissimis muneribus ingenio tuo debitis naturaque dignissimis, ab VRBANO Pontifice omnium Maximo incredibili sedulitati tuae, curae, prudentiaeque delatis; tum ijs, quae omnium iudicio & acclamatione Te *manent, Summis Virtutis Insignibus. Iterũ vale.*

CIƆDCXXXVII.

Imprimatur, si videbitur Reuerendiss. P. Mag. Sac. Pal. Apost.

I. B. Alterius Episc. Cam. Vicesg.

DIssertationem hanc Petri Seruij *De Vnguento Armario* maiori qua potui diligentia perlegi, eamque nihil ortodoxae fidei absonum nihil probis moribus aduersum, continere cognoui

Ego Angelus Colius Senen. ipsis Kalendis Augusti 1637.

Imprimatur.

Fr. Reginaldus Lucarinus Sac. Pal. Apost. Mag.

PE-

PETRI SERVII SPOLETINI

In Gymnaſio Rom. Medicinæ Theor. Ord. Profeſſoris P.

DISSERTATIO DE VNGVENTO ARMARIO ET SYMPATHICO VVLGO APPELLATO

Siue

De Naturae Artiſq; Miraculis.

DISSERTATIONIS *Argumentum.*

VNGVENTVM vulnerarium, quod non vulneri, ſed gladio aut panno, vulnerati ſanguine tincto, ſalubriter

adhibetur, a doctissimis quibusque Philosophis in quaestionem vocatur. Nonnulli aut nimis simplices & creduli, aut in peruestigandis naturae viribus, industriaq; artis experiunda accurate versati, id e secreto naturae gremio, artis industria productum arbitrantur. Complures vero inusitata illius medicatione permoti a daemone mutuatum esse vires existimant. Alij demum, nec medicamento nec daemoni hac de re facile credentes, neutri sanitatem, adhibito vnguento redditam, adscribunt, sed vni naturae,

De Vnguento Prima opinio.

Altera opinio.

Tertia opinio.

tan-

tanquam certiſſimo vulnerum medico. Itaque ab vnguento contra omnes eius hoſtes ſtare qui vult, non experimentis, ſed rationibus praeſto eſſe debet. Ergo non tam quaerendum hic eſt, *An vnguentum ſympathicum naturale ſit*, quam, *An naturale eſſe* POSSIT: quaerendum, inquam, *Num artis industria, naturaeque vires eiuſmodi* POSSINT *vnguentum componere, quod panno ſolum gladioue cruento illitũ, abſenti vulneri, centumque millium interuallo diſiuncto medeatur.* Quare nihil ſane moror, fuerit ne vnquam ab vnguento

Diſſertationis finis.

ſympathico vulnus ſanatũ, an nunquam fuerit: immo nihil moror, ſit ne re vera id, vel non ſit in rerum medicarum vniuerſitate. Artem vero ſolertem & operoſam, ſummis & arcanis naturae viribus munitã POSSE haud abſimile vnguentum componere, duplici argumentorum genere contendam: primo naturae artiſque mirandis operibus: ijs nempe, quae, etſi vnguento haud plane ſimilia ſunt, tamen ita informant animum ad induſtriam artis & naturae vires cognoſcendas, vt eum ad ſympathici

Ratio diſſerendi de vnguento.

vn-

vnguenti naturam assequẽdam alliciat & facile flectat. plurimis enim naturae artisque miraculis eruditus animus, vnguenti vim esse naturalem, sibi persuaderi facile patietur. Alterum vero genus argumentorum ea compraehendit, quae vnguento sunt virtute simillima, nasum nempe arte restitutum, Apulum araneũ, malum Punicum, vuam, cerasum, morum, ceteraeque maculae, quae ex feminarum malacia in qualibet parte corporis veniunt, & statis anni temporibus mirabiliter commutantur. His

Duplex miraculorum genus.

abſolutis, aduerſariorum rationes, ſine fuco & fallacia a me collectas, maiori vi ſubijciam ſubiectaſq; ſtrenue refutabo.

Ge-

GEnus humanum eo rerum cognoſcendarum agendarumq; libidine adactum fuit, vt non ſolum maximos per ſe labores ſubierit aeſtus, algores, vigilias, longa ac difficillima itinera terra mariq; ſuſceperit: verũ etiam prauos ipſos daemones conſuluerit. Sane Chaldaei primo, Hebraei, Perſae, atque Aegyptij, in rebus cognoſcendis nimium curioſi, ſuperſtitione ſe obligare coeperunt; mox Graeci, demum Latini. Nam ſicuti Zoroaſter Medoperſa magno carminum volumine Magiam condidit, Her-

Hominum ſciendi deſiderium.

Magia apud Chaldaeos nata.

mippus interpretatus eſt, imitatus Nactabis, Typhon, Dardanus, Simon, Corinondas, & Apollonius Tyanaeus; ita Oſtanes, Xerſis Perſarum Regis exercitum ſequutus, e Perſide in Graeciam aſportauit. Ceterum ab ingenioſa gente, adeo curioſe excepta cultaque fuit ars, vt Democriti & aliorum philoſophorum opera ſtudioque longe lateq; ſerpſerit, & in Italiam etiam penetrauerit, vt vel ex eo conſtat, quod Romani iam inde a primis reipublicae temporibus Chaldaeorum praeſtigias lege duodecim tabu-

Qui eam excoluerint.

In Italiam penetrauit.

la-

larum damnauerint. Immo vero, vt Liuius addit, Senatusconsulto conquisiti fuerunt omnes veneficorum libri igne comburendi. Verum enimuero vt hominum animus rerum cognoscendarum desiderio nunquam nō flagrauit, vt cacodaemon nunquam homini non parauit insidias; ita nefaria *h*acc ars nulla vnquam lege nullaque poena aboleri potuit. Nam etiam aetate nostra apud Lappos Findos, ceterosque populos ad vltimum septentrionem pertinentes excolitur, & per summum dedecus

Romae damnata.

Magia frustra legibus vetita.

exer-

exercetur : adeo vt ventos fere nutu & quasi arbitratu commoueant, & passim nauarchis venditent; tempestates procellásque excitent, morbos ab alijs in alios homines transponant, non absimili modo, quo segetes apud Virgilium :

Morborum transpositio.

Atque satas alio vidi traducere messes.

Ceterum sicuti haec magica esse ac superstitiosa, nullus christiana religione imbutus inficiari potest; ita quaeuis admiranda, quae intelligentia comprachendi non possunt, cacodaemonis dolis, machinis, fallacijs tribuen-

buenda esse, is solú asseuerabit, qui vere oscitanter in naturae viribus, industriaq; artis exploranda versatus sit:

Multa enim tegit sacro inuolucro natura,

multa acutum audaxque hominum ingenium patrauit, multa assiduo industrioque labore perfecit, quae rudibus daemoniaca, gnaris naturalia, omnibus admiranda videntur.

De vnguento vero sympathico quid censendum sit, an cacodaemonis opus habendum, an potius naturae artisque thesaurus, e foecundissimo ejus gremio soler- Quid censendum de vnguento.

ler-

lertissima huius industriæ promptus, haud satis me scire fateor. Sane acer & attentus animus, cum Vnguenti vires perpendit,

Stupet, obtutuque haeret defixus in vno,

inscius, quo se vertat, quid annuat, quid renuat. Ceterū in tanto medicamenti miraculo, & in tanta rerū ignoratione audendū aliquid est, &

Quid nostri valeant humeri, quid ferre recusent,

periclitandum.

Vnguenti vsus frequēs.

Et sane exploratum apud omnes fere gentes videtur, adhibito Vnguento sympathico, gladioque tantum illito,

lito, vulnus ſanari: ſanitatem vero acceptam referri Posse vnguento ſua vi ac naturaliter agenti, illud argumento eſt, quod non tantum id videatur miraculũ, vt vel a natura, vel ab arte ad bonos maloſue daemones ſit prouocandum. Nam & natura ſuis tantum viribus freta atque munita, & ars propria, non a daemone accerſita, induſtria ſexcenta creat ac gignit, quae ſimilem nobis admirationem mouent. & vt naturalia primo aliqua in medium afferam, quibus veluti in diſſertationis limine informem

eru-

Naturae miracula. erudiamque Lectoris animum ad vnguenti naturam deinde cognoſcendam,

1 Magnes. Quid mirabilius Magnete (obſecro te, Lector, caue ſis in iudicando curioſus: omnia, ſi lubet, perlege, ac tum meo ſcripto cenſoriae ſeueritatis notam libere, & plane ſtoice inure, Quid, inquam, mirabilius magnete, aut ferro magneti affricato ad polum, vel ſtellas ei proximas, monteſue magneticos ſeſe perpetuo conuertente?

2 Terra Nyli. Quid mirabilius Nyli terra, quae exiccata illa quidem ac diligenter aſſeruata, eodem

dem ſemper pondere grauis
eſt; ad XVII. vero diem Iu-
nij nullius rei acceſſione ſe
ipſa ponderoſior euadit?

Quid mirabilius Fulmi- 3
ne intacta vagina ferrum Fulmen.
abſumente, aut intacto fer-
ro vaginam; nummos illae-
ſa crumena, integro dolio
vinum, pannos pyxide ar-
marioque incolumi?

Quid mirabilius igne 4
montis Heclae, qui ſtupa Ignis Heclae
extinguitur? aut mõtis Chi-
merae, qui foeno? aut Co-
loniae Vibiorum, qui pan-
nis?

Quid mirabilius *Horrida* 5
Harpaſi caute, quae vno digito Cautes Harpaſi.

mo-

mobilis est, eadem, si toto corpore impellatur, resistens?

6 Herba Bengalae. Quid mirabilius herba in insulis Bengala & Zeirano nata, quae ligna ad sese ea vi allicit, vel potius trahit, vt ea ex hominum manibus abripere videatur?

7 Medulla ferrea. Quid mirabilius Iauae maioris arbore, *cuius medulla ferrea est, fructus ferro impenetrabilis?*

8 Arbor Pudifica. Quid mirabilius arbore illa, Pudifera iure appellata, quae rerũ accessum videtur sensu percipere? Nam appropinquante homine vel animali, ramos constringit, recedente pandit. Idem quo-

quoque ſpongiam facere
confeſſum ac receptum eſt.

Quid mirabilius Aeſchy- 9
nomene Apollodori herba, Apollodori herba.
quae tangentem manum
refugit foliorum contractio-
ne?

Qid mirabilius Mimoſa 10
hortenſi, quae manu admo- Minoſa hortenſis.
ta ſeneſcit, reuiuiſcit remo-
ta?

Quid mirabilius Inſulae 11
Cimbubon arbore, cuius Arboris folia motu praedita.
frondes ſi decidant, non
actae, impulſaeque, ſed ſua
vi repunt, ſuiſue quaſi pe-
dibus; manu aut ſtilo tactae
abeunt ac refugiunt?

Quid mirabilius arbore 12 Malaccae arbores.

in Malacca, cuius radices ad orientem ſolem vergentes venenis medentur; quae vero ad occidentem, ipſiſſima venena ſunt? quod ipſum de arborum folijs in Inſulis Philippinis literis proditum eſt.

13 Arbores ſerpentiferae. Quid mirabilius Americana arbore ſerpentifera? ferunt enim in Chile frigidiſſima Americae prouincia arborem eſſe, in cuius folijs vermes naſcuntur, qui cum inde decidunt, ſerpentes fiunt.

14 Arbores anatiferae. Quid mirabilius anatiferis Scotiae aut lignis aut arbuſtis? in ea enim prouincia, vel

vel potius in Hebridibus Insulis Scotiae adiacentibus arbores lignaque sunt, nauium fragmenta, ex quibus vermes pululant, qui paulatim enato capite, pedibus, atque alis in anatas vertuntur.

Quid mirabilius Cane canicidas, nunquam antea a se visos, allatrante? 15 Canis natura.

Quid mirabilius Agno Scythica? Profecto (vtor Scaligeri verbis) *Superiora ludum putes, praeut est admirabilis Tartaricus frutex. Tartarorum Horda primaria Zauolha est, vetustissimae nobilitatis commendatione: In eo agro serunt semen seminis melonis* 16 Agnus Scythica.

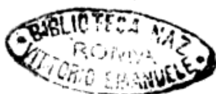
ſimillimum, ſed minus oblongum. Ex eo ſato plantam exire, quam Borametz, id eſt, agnum vocant. Creſcit enim agni figura ad pedum fere trium altitudinem, quem pedibus, vngulis, auribus, toto capite, praeterquam cornibus repraeſentat. Pro cornibus pilos gerit ſingularis cornu ſpecie. Obducitur corio tenuiſsimo: cuius detracti vſus ad capitum tegmina incolis. Ferunt internam pulpam

Miracula. gammari referre carnes: Ceterum e vulnere quoque ſanguinem emanare: Dulcore eſſe admirabili: Radicem humo exertam ſurrigere ad vmbilicum vſque. Illud miraculi fouet magni-

gnitudinem: Quamdiù vicinis obsidetur herbulis, tamdiù viuere quasi agnum in laeto pascuo. absumptis illis tabescere atque interire. Idque non solum vel casu vel tractu temporis, sed etiam experiundi gratia, subtractis, atque ablatis euenire. Quin illud auget admirationē: appeti a Lupis eum, non item ab alijs, quae carne vescantur.

Quid mirabilius remora 17 Remora
vere pisciculo currentē nauim, velis, remisque actam immo tempestate ac procellis iactatam solo carinae adhaesu illico sistente?

Quid mirabilius alio pi- 18 Remora Indica.
sciculo nauim non modo

ſiſtente, verum contra vim curſumque ventorum retro inhibente? Audi ſi lubet Linſchottan. in Nauigatione, auctorem fide dignum. *Nauis ex Mozambique tendēs per quatuordecim dierum ſpatium vento ſecundo, nihil obſtante retroceſsit: Cumque anxij nautae cauſam inquirerēt; & veneficia ſuſpicarentur, piſcem tandem ſub naui inuenerunt, qui nauim in tergo contra venti appulſum natando portauit. Hoc autem magna cum difficultate depulſo, rectum ſtatim curſum tenuerunt.*

19 Clauicula in veſcicam penetrata.

Quid mirabilius ferrea clauicula ex ore in veſicam il-

illapsa? penetratis nempe exilibus meseraei venis, cōpacto iecinore, densis durisque renibus, solidis & acutissimo sensu praeditis vreteribus: & quod in admirationem omnium maximam stupidissimum quemque traducere potest, quid mirabilius ferreæ huius clauis in vesicam ingressu? adeo mirandum hoc est, vt minus (dicere ausim) admirarer, si ea in vesica genita esset.

Quid mirabilius muliere eo vrinae profluuio laborante, vt vno die ducentas vrinae libras fecerit, ab omni 20 Vrinae profluuij mira historia.

ni tamen potu abhorrens? Mirabilis aeque & incredibilis morbi historiam, a Gabriele Fonseca medico Vrbis primario mihi tibique, Lector, scriptam, hic habes: *Nobilis Monialis ex praeclara familia de Franchis temperamenti ab ortu calidi, & sicci annos nata 27. cum varijs affectionibus vexaretur tandem anno sal. 1637. Mense Martio incidit in admirabile vrinae profluuium, cum subinde vna die excederet mictu quantitatem ducentarum librarum, eratque vrina valde tenuis colore & substantia aquæ persimilis in qua innatabant ali-*

quot

quot flosculi instar niuis; & quod non minus admirabile in tanta vrinae profusione obseruatum fuit, cum hoc vrinae profluuio aliquibus diebus perseuerante, omne potus genus ita vehementer abhorrebat, vt me potum ipsi suadentē (ne tota in vrinam liquefieret) odio prosequeretur, lacrimasque hac de causa effunderet, curantique Medico irasceretur, quod me ad consultandum vocaßet. Fuit simul accersitus Excellētissimus Benedictus Auerrhinus insignis Vrbis medicus, adfuit etiā Excellētissimus medicus Io: Iacobus Baldinus fama in vrbe & in orbe clarus medicus ordinar.

Vere miraculum.

Praeclarissimus Zachia etiam interfuit cusationi.

di-

dicti Monasterij nuncupati de Campo Martio. haec tamen transactis aliquibus diebus conualuit. Haec eadem monialis duobus transactis mensibus incidit in omnimodam vrinae suppressionem siti tamen ingenti flagrabat cum ipse curationi praeessem, quia Roma aberat medicus ordinarius, nihilque minxit per spatium quatuordecim dierum, tandem vsu spiritus terebinthi vrinam copiosam reddit, reiecta cum vrina materia sabulum calcemque referente. Gabr. Fonseca Med. Rom.

21 Pyrrhi digitus admirab. Quid mirabilius Pyrrhi Epirotharum Regis digito cum lienosos tactu sanante,

cum

cum ignis omnem a ſe iniu-
riam arcente? Vim lienoſis
ſalutarem naturae acceptam
referendam eſſe, vel Reges
Galliarum declarant, qui Regum Galliae mira vis
omnes tactu ſtrumis meden
tur.

22 Ignis vero repellendi vim
ab eadem natura manaſſe,
illud argumento eſt, quod
plurima ſint, quae ignibus
non abſumantur.

23 Vt Linteum ex amianto,
quod ardens in focis ſordes Linteũ ignẽ eludens.
exuit, ſplendetque magis,
quam aquis ſaponeque ab-
ſterſum.

24 Vt Regum funebres tu-
nicae ex aſbeſtino, quibus

co-

eorum corpora obuoluta comburebantur, vt ab reliquo cinere separarentur.

25 Castellũ ac Turris ab igne non acta. Vt Castellum ligneum a Caesare in Gallia Cisalpina igne frustra oppugnatum.

26 Vt lignea Turris ab Archelao Mithridatis Põti Regis praefecto contra Syllam extructa.

27 Salamandra. Vt Salamandra, quae nõ solum ab igne non laeditur: *sed eum nulla sui laesione tactu extinguit non alio modo quam glacies*.

28 Vt (quod magis ad rem pertinet) serua Aethiop: & rusticus Picenus, de quibus certissima narrare, vt me

non

non piget; ita verissime narrata te, Lector, ne taedeat audire. Rodericus Fonseca magnae existimationis medicus, dum Pisis medicinam profiteretur, seruam emit Aethiop. operae domesticae, causa, quae, cum luberet tractabat ignem, carbonibus nulla sui laesione manu oreque sumptis. Rem narro mihi narratam a Gabriele Fonseca Roderici nepote & medico Romano praestantissimo: quam mehercule adscribere non auderem, nisi vir spectatae fidei mihi nuper testatus esset, se periculum sex enties se-

Mulier ab igne non laesa.

fecisse aperteque vidisse, carbones eam vere candentes compressa in pugnum manu tandiu tenuisse, dum pene extinguerentur, nullo plane ignis vestigio in manu impresso.

Mihi vero haec scribenti (vide obsecro, quid tulerit casus) haud absimile videre contigit: nam cum in Nosocomio Sancti Spiritus curandis aegris pomeridianam operam nauarem, vidi mulierē & ipsam Aethiop. quae vere mendicans, vt frigoris vim depelleret, carbones maxime candentes e focoillo praegrandi, quo va-

Mulier ab igne non laesa.

le.

letudinarium incalescit, in proximum terreum foculũ, quem secum ignis subripiẽdi causa gerere solet, nuda manu asportabat. Ipse vero re, quam animo tum calamoque voluebam, mirum in modum commotus, statim illuc aduolaui, rogauique mulierem, vt, me proprius inspectante, carbones nudis manibus tractaret: dicto paruit, sumpsitque plurimum ignis illaesis manibus. Postridie adfuit summo mane, iterum facinori prõpta, proposito externa die a me praemio. quid multis opus est? Ipsa manibus gemellis

Animaduer.

mellis ijſque cauaticis veluti ferreo batillo ignis aceruu-lum e foco ſumebat aſportabatque, vt die praeterita in proximum terreum foculũ: quod ipſum ſingulis prope diebus, cum igne indigeret, eam factitaſſe, teſtabantur omnes, qui apud Valetudinarium ſeruiunt. Quae cum ita ſint, non eſt, cur ficta & commenta fabula habeantur, quae de Picente vulgo feruntur, quaeque mihi ſunt penitus explorata.

30 *Monſtri ſimile Picenis facinus.* Et quidem vulgare in Piceno eſt & omnino peruagatum, Martinum Cec-

cho-

chonem ex oppido, vulgo *Monte Lupone*, manu ignem carbonesque candentes & sumere, & diu multumque tenere, in os etiam inijcere, iniectos dentibus conterere, palatoque extinguere; ano veluti balanum inserere, natibus nudis pedibusque calcare, linguam feruente lardo, vt assam carnem consueuimus, diu perfundere; candelam ardẽtem exertae linguae supponere, aliaque agere, quae monstri similia sunt, & plane inaudita. Sed vere, vt ait Cicero, *nihil est tam incredibile, quod non dicẽdo fiat probabile*. Ego sane pri-

ma fronte fabulosum id arbitratus fui, etiam si per literas de re certior fierem tum ab alijs compluribus, tum maxime a Capuccinis Viris, quos esse ab omni fuco mẽdacio & iactatione alienos notissimum est: re tamen diligentius quaesita, omnem ipse mihi sustuli dubitationem. Nam Fratri Nicolao Accursio è Franciscana familia, amicissimo viro misi, vt Roma Tolentinum reuersus, Montem Luponem iret, hominem conueniret, remque diligenter penitusque cognosceret. Is vero scriptis nuper ad me

facinoris testes.

li-

literis testatus est, se quatriduo rem explorandam diligenter fideliterque curasse, atque a viris ingenuis oculatisque testibus ea omnia accepisse, quae a me supra scripta sunt. Martinum vero seducendum in Franciscanorum monasterium, & ad caenam inuitandum per amicos curasse: qui, cũ de re suspicaretur, renuit prorsus, domum se abdidit, foresque occlusit. recusat enim nunc ignem tractare, a Censoribus Catholicae Religionis caute sibi cauens. Idem se iterũ ac saepius vidisse, testatus est Ioannes

Franciſcus Baſuechius Iure-conſultus Martini popularis: teſtatus, inquam, literis ad Ioſephum Paradiſum medicum a Montalto paucis abhinc diebus Romam miſſis, & apud me aſſeruatis. Id, Lector, non auderem literis prodere, mendacij ſuſpicionem reuerens, niſi in agrum Picenum omnino peruulgatum, atque

Omnibus & lippis notum & tonſoribus eßet.

31 Interfecti sāguis reſolutus. Quid mirabilius concreto iam interfecti ſanguine, ac pene congelato, aduentante homicida, reſoluto & fluente? Neque eſt, cur minus

nus credulus ludum haec iocumque dicas, quia duo tibi narrabo & mirabilia, & verissima, quae rẽ vel Thimoni Nicaeo hominum obstinatissimo persuaderet. Primum est Caesenatis pueri, a patre interfecti. Nam Iulianus Malacaua, olim faber ferrarius, mox decurio, cum mulierem ardenter amaret, nec alia se ratione voti compotem fieri posse intelligeret, quam inito cũ amasia matrimonio, de vxoris nece cogitauit. Laqueo igitur facinus aggressus eam vtero grauem strangulauit. Triduo post, Facinus immane.

re patefacta, puer e caeso matris vtero extractus, adueniente patre, qui, ne in culpa & suspicione criminis poneretur, rusticationem simulauerat, sanguinem ex naribus effudit tertio nonas Februarij CIↃDCXXXII. vt constat ex historia fide publica consignata, & Caesena ad me nuper missa. ex quo sanguine effuso suspicione de homicida Praetori iniecta, in carcerem is vinculaque coniectus fuit, & quaestione habita, rem omnem fassus est, laqueoque suspensus XII. Kal. Decembris CIↃDCXXXIII.

Congelatus sanguis resolutus.

Al-

Alterum, quod ſubijciam, non occiſi hominis & homicidae, ſed (quod magis mireris) nouam ac mirabilem, certe non adhuc animaduerſam inter homines ſympathiam declarat. Etenim menſe Iulio ſuperioris anni ƆDCXXXVI. Ioſephus Petri Pauli Peregrini, ad Diuum Auguſtinum barbitonſoris, filius flumine abrutus octiduo latuit: hebdomada vero elapſa e Tiberi emerſus, ſecundoque flumine vectus *ad Arcum Parmae* (ſic enim cloacam appellant e regione molis Hadriani) ab ijs, qui in Tiberi 32

Sympathiae potius quam antipathiae hiſtoria.

natabant, delatus fuit ſemiputridus, ac pene informis, ſanguine exhauſto, ſpiritu extincto, & corpore fere omni putredine confecto. Adueniente vero fratre germano, ſanguinem ex ambabus naribus effudit, omnibus, qui aderant, miraculo ſtupeſcentibus. Haec, Lector, non ex Aphrannis aut mulierculis audiui; ſed cum ex alijs oculatis teſtibus, tum ex ipſo defuncti fratre cognoui ſub eoſdem dies, quibus ſanguis profluxit.

33 Quid mirabilius (re diſpares hiſtorias, miraculo tamen pares adſcribo: mirabi-

Vere monſtrum.

biliores interdum nō aeque mirandis ſubijcio, interdū e contrario minus mirabiles mirabilioribus, neglecto fere dignitatis ordine, quem ſeruare & difficile & inutile eſſet) Quid, inquam, mirabilius pileato ac palliato puero Paderbornae nato? Fertur enim haeretica mulier, cum odio pluſquam vatiniano Catholicos proſequeretur, & vbique obuios maledictis vexaret, puerum peperiſſe pileo, pallioque Catholicorum more veſtitum.

Quid mirabilius vulnere thoraci infantis, vtero ge- 34 Vulnus mirificiſſimum.

ſtati

ſtati inflicto, gladio tamen non pueri, ſed grauidae matris thoracem vulnerante.

35 Quid mirabilius alio vulnere foetus fronti, in vtero adhuc latentis, vere illato (nam ex eo vulnere nimio ſanguine fluente interiit) illato, inquam, ab irato patre, matris fronti ſtricto gladio ſolum minitáte? Vtrumque ſane ſcribunt probatiſſimi auctores, Gemma, Fienus, Derlius, ceteri.

36 Quid mirabilius lapideo foetu e caeſo matris vtero educto? Apud Senones enim mulier ex viro grauida, cum XXVIII. annis in aluo ge-

gestasset, foetum durauit in lapidem.

Quid mirabilius Leonis Decimi Pont. Max. gemma, quae Lunae colorem lumẽque aemulata, albescit ac splendet, crescente Luna; senescente vero, obscuratur? 36 Gemma lunaris.

Quid mirabilius Clemẽtis VII. Pont. Max. maculoso lapide, cuius macula non fixa, sed lubrica & mobilis, vereque solis pedisequa, ab ortu ad occasum assidue commeat? 37 Gemma solaris.

Quid mirabilius carne lignoque fossili? Quod si fraudem illam imposturamque censeas, veritatem ipsam 38 Caro & lignũ fossile.

ſam hoc existimes necesse est. Nam Aquaspartae Vmbriae oppido lignum, vt Tiburi lapides, e terrae viſceribus effoditur verſicolare, variegatum, & in vermiculatum opus nō ſecus ac ebenus elaborandum.

39 Quid mirabilius Spelunca ſerpentum ad oppidum, vulgo *il Saßo*, difficillimos quoſque morbos, paralyſim, lepram, elephantiaſim, arthritidē, luem veneream (re ductus hoc affirmo) tumores, doloreſque varios & acerrimos ſanante? ſanante, inquam, tum vapore tepido lenique, tum ſerpentum

Speeus ſerpentum in Etruria.

ma-

magna copia, qui nudatum aegrum, opioque ſopitum, (ſobdormiſcunt enim opio, qui ſpecum valetudinis cauſa ingrediuntur, vt horribilem ſerpentum aſpectum, per vniuerſum corpus commeantium, ferre poſſint: nonnulli tamen magis cordati a terribilibus beſtijs minime ſibi metuentes, opium ſomnumque negligunt) circumeunt, contegunt, lingunt, & omnem morbi labem abſtergunt penituſque exugunt. Mirabilis profecto res eſt, & literis monumentiſque conſignanda: quam ego pluribus longiuſque

Petrus Bourdelotius medicus.

que proſequerer, niſi Petrus Bourdelotius Pariſinus, medicus ingenio ac literatura eximius, ſuperioribus menſibus huius eiuſdem anni 1637. vniuerſam eius Etruriae partem, quae Roma, Nauale Caeretanorum, inde Barcennum, Alſiumque porrigitur, peragratus, ſpecum accurate inſpexiſſet, loci naturam exploraſſet, ſingula quaeque notaſſet, & peculiarem elegantemque diſsertationem conſcripſiſset, in vulgus proferendam.

Animal in ſaxo genitũ.

40 Quid mirabilius beſtiola, in praeduri minimeque peruij lapidis viſcere nata? Ex-

plo-

ploratum enim eſt, e ma-
gno, duriſſimo, compacto-
que lapide ſciſſo beſtiolam,
prodijſſe, non e ſuae ſpeciei
ſeminario, ſed ex materia,
humoreque intus latente,
atque vi extrinſecus influē-
te genitam.

Quid mirabilius Rana ex 41
aquae gutta ſiccoque pulue-
re temporis momento nata?
Conſtat enim terram aſſi-
duis ſolibus coctam & peru-
ſtam, miſtamque humori e
nube guttatim expreſſo, in
ranam illico formari, proſi-
lire, ac ſaltare; formato ſta-
tim capitulo, pediculis, cor-
puſculo, omnibuſque par-

ticulis mirabili celeritate ela-
boratis, expolitis, perfectis.

42 Quid mirabilius serpente, in sinistro cordis ventriculo nato? Epitomen huius historiae ab Edoardo Maio Britãnico sermone scriptae, ita concinnauit Latineque reddidit Riccardus London Londinensis, vir medicina, Graeca, Latinaque literatura eruditus, & apud nostrum Nosocomium Sancti Spiritus medicus Adsistens. *Narratio certissima de monstro quodam seu serpente, in sinistro cordis ventriculo inuento Londini in Anglia 7. Octob. 1637. aperto cadauere Ioannis Pennanti*

Serpentis historia mirabilis.

aeta-

aetatis suae XXI. *vesicam iuuenis purulenta & vlcerosa materia plenam, parte superiore ruptam omnino corruptam inuenimus. Ren dexter penitus consumptus, sinister ad duorum instar tumefactus, saniosa insuper materia refertus fuit. Intus partes carnosae radicitus exesae, tunicisque exterioribus exceptis, restabat nihil. Hepatis portio membranis costalibus adnascebatur. Pulmones non illaudabiles. Cor globosum, magis latum quam longum, dexterũ vẽtriculũ coloris cinericij corrugatũ marsupioque coreaceo absque pecunia simillimum, sed intus omni materia expertem reperi-*

 mus:

mus: liquor ille pericardij funditus exiccabatur. Sinister cordis ventriculus triplo grandior dextero extitit, duritiēque lapidis praese ferebat, in quo incisione facta sanguis affatim effluxit, carnosaque quadam substantia plicis insimul inuoluta serpentis similitudine videbatur: corpore erat albo, imo albissimo cutis humanae colorem aemulabatur, sed cute lubrica, pellucida & quasi pigmento oblita. Crura ramique carnei coloris fibrae etiam ligulae nerui aut quocumque alio nomine insignire placuerit, inuenta fuerũt. Corpus stilo perforatum concauum, sed alias solidum ad longitu-

gitudinē palmae Romanae minoris habuit: intestinum insuper, vena, arteria, aut ἀνάλογόν τι *usibus naturae inseruiens in hoc monstro repertum fuit.*

Quid mirabilius haedera in ceruae conu nata ac vi- rente? 43 Haedera mirabilis.

Aut spica farris e naso Aretinae mulieris tanquam e pingui agro prodeunte? 44 Spica mirabilis.

Quid mirabilius arbore multis ramis folijsque in thorace Hispani hominis vi rescente? Quod sane asserere non auderem, nisi Illustrissimus vir spectatae fidei, prisci moris, & magnae eruditionis historiae epitomen 45 A bor mirificissima.

fide publica consignatam,
mihi communicasset: quae
huiusmodi est: Roccus Mar-
tinus Hispanus, ex oppido
vulgo *Orea*, annum agens
duodeuigesimum ex arbore
lapsus, pruni siluestris spi-
num offendit, qui, cum al-
tius in thoracem penetras-
set, intus haesit. Ergo diu
latens paulatim eo humores
attraxit, tumorem concita-
uit & apostema: quo matu-
rato sectoque, & magna
puris vi expressa, ille equi-
seto simillimus iam factus,
hoc est multis filis veluti ra-
dicibus actis; penitus defi-
xus haerebat, nec a chirurgo
prae

prae dolore vlla extrahendus arte. Itaque chirurgus eo intus relicto ad sanandum vlcus & cicatricem obducendam animum manumque conuertit. Temporis processu.(vide naturae miraculum)e thorace spinus sensim & sine sensu prodire caepit, augescere, virere, & ramulos frondesque emittere, non secus ac si in pingui & foecũdo solo insitus esset: e cuius trunco decisus ramulus apud Illustrissimum Virum asseruatur, Romam vna cum fidelissima historia Didaco Iaguez Hispano missus hoc

Vere miraculum.

eodē anno ⅭⅠↃDCXXXVII.

46 Iam vero ſi taedeat naturae miracula diutius contemplari, lubeatque artis induſtriam, operaque ſummo facta artificio internis, vt aiunt, oculis intueri, conuerte, obſecro te, animum ad Archimedis ſphaeram, in qua

Hactenus naturae miranda.

Artis miracula.

Incluſus varijs famulatur ſpiritus aſtris,
Et viuū certis motibus vrget opus:
Percurrit proprium mētitus ſignifer annum,
Et ſimulata nouo Cynthia menſe redit.
Iāque ſuum voluens audax in-

Archimedis ſphaera eiuſdē ſpeculū.

industria mundum,
Gaudet & humana sydera mente regit.

Conuerte animũ ad eiusdem Archimedis speculum e longinquo Romanorum classem comburens. 47

Ad Iliadem Homeri, mẽbranula scriptam, inclusamque nuci. 48 Homeri Ilias.

Ad Architae Terentini ligneam columbam, quae ea elaborata fuit industria, eo facta, inflataque artificio, ijs ponderibus librata, vt viuae volatum imitaretur. 49 Architae columba.

Cõuerte animum ad nauim quadrigamque non quidẽ Serapidis, quae licet 50 Nauis & Quadriga Myrmecidae.

ferrea grauissimaque nullis tamen alligata vinculis, sed suis librata ponderibus in medio templi pendebat;

51 Sed ad Myrmecide, qui eam quidem ligneam extruxit, prora, puppi, clauo, carina, ancora, cordisque distinctam; remis, ac remigibus ornatam; velis, arboribus, ceterisque munitam; adeo tamen pusillam ac minutam, vt apiculae pinnis vniuersa tegeretur.

52 Currum fabrefecit numeris omnibus absolutũ, quatuorque ornatum equis, quẽ musca alis vndique operiebat. Fabulosa putas haec ab an-

tiquis desumpta, tanquam antiquitate solum fidem his & auctoritatem afferente?

Conuerte animum ad vi- 53
treum globum Drebellij, in quo purissimo quodam liquore immisso, additisque nonnullis mirabilis olei guttulis, chaos primum, deinde paulatim secretis partibus elementa in globum circũfusa distincte aperteque apparebant: mox purior quaedam lucidiorque liquoris pars, supra elementa circumuecta concrescebat, sole, luna, sideribusque vestita: quae non extrinsecus adhibito instrumento, sed

spi-

ſpiritu intrinſecus permeā-
te, mirabili conſtantique
vertiginė acta, coelorum
motum prodigioſe refere-
bant.

54 Conuerte animum ad li-
Alberti M. caput. gneum Alberti Magni ca-
put humana voce loquens.

Ad ſtatuam a Seuerino
55 Boetio Rauennae eo artifi-
Seuerini ſtatua. cio factam, vt quaſi ſolis
aemula in orbem ſua vi ex
oriente in occaſum aſſidue
moueretur.

56 Ad exiguam antiquorum
Antiquorum lucerna. lucernam, mille & ſeptingē-
tos annos perpetuo arden-
tem.

57 Ad imaginem cuiuſque
ſimil-

ſimillimam ab caeco ſculptore ex argilla expreſſam. Scio complures exiſtimaturos, rem commenticiam eſſe ac vere fabuloſam. Et me quidẽ puderet id literis tradere, niſi Romae nunc notum omnibus eſſet, ac peruulgatum. Ioannes Gambaſsius Volaterranus a prima adoleſcentia ad vigeſimum vſque annum cum magna ſui nominis celebritate ſtatuariã exercuit: mox oculis captus, decennio iacuit ocioſus & nunquam operarius: aſſidue tamen toto animo rationem cogitans, per quam gloriam, ſta-

Caeci ſculptoris opera.

ſtatuaria ſibi partam, aut retineret aut reuocaret. Itaque aciem, quam morbus a conſuetudine oculorum abduxerat, menti ingenioque adiunxit, & exacuit adeo, vt facinus aggreſſus ſit ex omni aetatum memoria inauditum. Coſmi Etruriae Magni Ducis effigiem ex argilla ſibi fingendam ſuſcepit, exemplo ſumpto ex marmorea Coſmi ſtatua manibus contrectata: quam quidem adeo ſimilem expreſſit, vt quiſque tanquam nouo artis miraculo ſtupidus haeſerit. Is ergo operis praeſtantia, & ſecunda omnium

Etruriae Ducis effigies.

ac-

acclamatione excitatus, Romam venit superiori anno ↀDCXXXVI. vt in hoc virtutum omnium theatro suae artis specimen ederet. Et primo quidem Vrbani Octaui Pontificum Max. statuam ad summam vsque similitudinem omniumque admirationem protulit, Vrbanoque dono dedit: mox Ducis Barcenni, Equitis Gualdi ac ceterorum. Immo, cum ad Diui Honufrij in Ianiculo aegrotaret, mihi medicinam sibi facienti, saepe opificium suum professus fuit: renui prorsus, ne tam praeclaro opere opella mea com-

Vrbani VIII. P.M. effigies

Bracciani Ducis statua.

compenſanda videretur. Cũ vero plerique tanto miraculo ſtupeſcentes, de ſimulata caecitate ſuſpicarentur, in occluſo & caeco cubiculo plaſten exercere iuſſus fuit: quam cũ ſimilitudine perfectam ediđiſſet, & venuſtatem illam faciei cuiuſque propriam mire expreſſiſſet, certam ſpeciem, vultum grauem, comitemue, hilarem, aut triſtem, &, vt verbo dicam, vere loquentem, & pene reconditos cuiuſque mores indicantem effinxiſſet; ſuae artis praeſtantiam omnibus perſuaſit. Rem autem apud Philippum Sara-

ra-

racenum publicum Tabellionem teſtati ſunt complures locupletiſſimi, & oculati teſtes, vt ex literis publicis futura ſaecula miraculum crederent. Facinns publicis literis cōſignatur.

58 Conuerte animum ad artem memoriae, qua iuuenis corſicus triginta ſex millia nominum, latinorum, graecorum, barbarorum, ſignificantium, nihil ſignificantium, & inter ſeſe nihil cohaerentium eo plane ordine reddebat, quo ſemel acceperat, nuſquam prope inſiſtens, nuſquam haeſitans: quodque admirabilius eſt, ab vltimo incipiens ſurſum Mamoria omniū maxima.

ver-

versus perueniebat ad primum: rursus ita vt primum, tertium, quintum, & sic deinceps omnia diceret: immo vero vel anno elapso eodem ordine, & quo quisque alio vellet, omnia repeteret.

59 Teleſcopiũ mirabile. Conuerte animũ ad Teleſcopium, aliaque mirabilia ſpecilla, quibus ars ita fallit oculos, vt remotiſſima propinqua referat, minima reddat maxima, adeout milij granum omnino exiguũ cedrum exhibeat ampliſſimum.

60 Aquila Regimontani. Ad Regiomontani aquilam ligneam, quae Maximiliano

liano Caesari Norimbergá venienti mirabili volatu obuiam processit, eumque leni suspensoque volatu in Vrbem prosequuta est.

Ad ferream eiusdem mu. 61
scam, quae cum ex eius ma- Eiusdem musca.
nibus euolasset, & in orbem, hospitibus quasi salutatis, per cubiculum oberrasset, reuolauit eo, vnde euolauit.

Ad eburneas pateras mil- 62
le & sexcentas, in piperis Osualdi paterae ex ebore.
grano, torno elaborato formatoque in pateram inclusas. Nam Osualdus Norhingherus Sueus Toreuta, omnium qui sunt quique fuerunt praestátissimus (id

enim existimandum est ex opere supra humanam credulitatem, vires certe sedulitatemque humanam) pateras mille & sexcentas ex ebore torno fecit, perfectas illas quidem, & numeris omnibus membrisque absolutas: adeo tamen paruas & minutas, adeo exiles ac tenues, vt omnes (mirabile dictu, mirabile factu) calice vel potius caliculo, ex vulgaris piperis grano torno facto, includerentur. Mirabile hoc opus e Germania Romam secum adsportauit Ioannes Carolus Schad a Mitelbrach, sedẽte Paulo V. Pont.

In piperis grano inclusae.

Pont. Max. Vidit autem cõ-ſpicillo paruitate pene inuiſibiles, atque adeo numerauit tum quiuis alius (facta enim fuit vnicuique videndi facultas) tum maxime Gaſpar Scioppius, & Ioannes Faber Bambergẽſis medicus Romanus.

Ad ligneas bombardas, 63
curru munitas, rotis inſtructas, ornatas denique omni apparatu bellico vſuque neceſſario, minutiſſimas illas quidem ac tenuiſſimas: vt viginti quinque numero vna cum triginta calicibus ligneis affabre torno factis in vno eoque mediocri pipe-

Bombardae mirabiles.

ris grano includerentur. Haec paucis ab hinc diebus passim ostentabat Io. Baptista Ferrarius e Societate Iesu, vir doctrina & religione clarus.

64 Ad currum steuini veliferum, quo septemdecim milliaria duabus horis se confecisse affirmat: quem profecto si quis non equis ductum, sed actum hominis ingenio vidisset, miraculo perculsus ab arte ad daemones stolide prouocasset.

Steuini cursus.

65 Ad duas illas rotũdas pyxides, alphabeto in ora distinctas, eoque artificio fabrefactas, vt si huius stylus

Pyxides mirabiles.

in

in centro ſitus moueatur ad A aut B, alter ſtylus alterius pyxidis, Perſijs verbi cauſa eodẽ artificio extructae, ad eãdem literã ſua ſponte conuerteretur. Si hic ad C.D.E. cetera ſue, ille huius motum ſequutus in eaſdem literas feratur: adeout cum abſente loqui poſſimus, nulla aut voce aut ſcriptura intercedente.

Ad tabulam, in qua aſperſi temere videntur colores, vel ea certe ab imperito puero coloribus tincta & confuſa, nulla fere arte depicta: in cuius tamen medio, cylindro ferreo politiſsimo- 66 Artificioſa tabula.

que poſito, ſtatim in hoc velut in ſpeculo refertur imago ſimillima cuiuſuis, mentitis pigmentis fucatiſque adumbrati: his nempe, mirabili quadam arte diſpoſitis, hominis adumbrati ſpeciem ad cylindum emittentibus.

67 Ad roſam ex cineribus vſtis ſolerti tamen & ingenioſo artificio excultis & elaboratis, quatuor & viginti horis natam, adultam, perfectamque.

Roſa die nata.

68 Ad ſtylum aut ſphaeram ligneam eamque planam in aquae amphora natantem, & aſſidue orbico motu conci-

Sphaera ſolis pediſſequa.

ci-

citam; quae nempe exoriente sole solem orientem spectet, paulatim vna cum eo in meridiem vergat, & inde in occasum, solis aut aemula aut pedissequa.

Ad musicum illud instrumentum, quod tráquillo, puro, serenoque caelo, lenissima aut potius nulla spirante aura, non artificis manu, sed intrinseco quoda citharaedo ac symphoniaco genio mirabili armonia sonat, sonante altero pari artificio temperatum. 69 Musicum instrumentum mirabile.

Demũ ne pluribus tuas, Lector, aures obtundam, conuerte animum ad vul- 70 Miraculum omnium maximum.

gatam quidem rem omnibusque notam, sed meo iudicio rerum omnium maximum miraculum. Deus immortalis! quid mirabilius bombardae fragore aut ictu? Mentior: quid mirabilius ferrei globi impetu? qua vi fertur ponderosus ille globus? quis ei vim impressit in tormento? vel potius quis extra tormẽtum fouet? Neque dicas, esse *Virtutem impressam*, quae globum pellit fugatque; quia purum id est nomen, nihil me praeterea docens. Scitum namque illud esse vellem; *Vim, Qualitatem, Virtutem,* *Pro-*

Virtus impraessa refellitur.

Proprietatem generalia quaedam esse nomina, rebus omnibus ignotis ab caeco ignaroque philosopho imposita: quod enim ille nescit, nec vllo assequi modo potest, vim, qualitatem, virtutem, aut proprietatem appellat, pulchro nomine suam tegens ignorantiam: immo (quod magis dolendum est) putans ijs nominibus, omnes se quaestiones dissoluere, rebusque omnibus obscuris veritatis lucem afferre. Ego (fateor ingenue) in volante furenteque bombardae globo nihil animo videre possum nec in-

trinſecus ab ignito puluere, communicatum, nec extrinſecus adhaereſcens; nihil mente comprachendere, quod tam mirabile impetu, ſaeuiſsimo reflante borea, ingentem ac ponderoſum globum propellat. Id ſolum affirmare non dubito, ſi bombarda nunc primo hominibus innoteſceret, & cũ ingenti tonitru & fragore maximo ferreo globo ſemel exploſo collabentem ruentẽque domum videremus, miraculo ſtupidi timoreque perculſi iaceremus, rem omnem non ad ſolertiam artis, ſed ad cacodaemonis

terricula acceptam referentes. Aer, inquies, ignito puluere commotus impulsusque globum extrudit & propellit. Nugas agis: nam vel saeuissime reflátibus austris tormentum vi maxima globum euomit ac proijcit: globus eodem impetu volat ac furit. Accedit, quod globo prope nos velocissime rapideque lato, proximus aer leuiter commouetur: certe non ita, vt nos impellat aut protrudat. Non ergo hic extrudit & exprimit volantem globum. Demum proiecta ab aere commoto & extrudente non ferri, certis-

Aer explodi-tur.

Ratio & experiẽtia certissima.

tis-

tiſſimo argumento eſt turbo verbere actus, qui, flante borea vel aliter in diuerſum concitato aere, in orbem mouetur: & ſagitta, quae ſcindit potius finditque aerem, quam ab eo compreſſa extrudatur.

Sed eſto in expellendo nitatur aer, incaſſum tamen hic agit, *Nec* ſane *proficit hilum*. Nam proiecta res quãtum a poſteriore extrudente aere impellitur, tantundem ab anteriore reſiſtente retardatur. Neque aer lapidem ſubſequens (quae Platonis eſt opinio) ac, ne detur vacuum, ſuccedens in eius locum,

cum,

cum, lapidem mouet, quia aer *satis habet, si impleat, ne detur vacuum:* imo si lapide moto, aer subit in eius locú; hic non mouet, sed motum lapidem sequitur. Aristoteles ait, antecedentem aerem a lapide compressum vicinú comprimere; ac ne detur vacuum, subire in posterioris locum, & sic proiectum extrudere. Sed a compresso aere proiecta non moueri, illud etiam argumento est, quod aere magis compresso, minus ac segnius proiecta moueantur; velocius vero, minus compresso. Etenim parua pila, batillo sphae-

ſphaeriſtico verberata ſegnius funditur, quam reticulo acta. Intendas oportet mentis aciem, vt haec aſſequaris; exuas aliorum placita, vt credas.

Secundum genus miraculorum.

Iam vero hiſce naturae artiſque miraculis informatus animus, & vtriuſque veluti ſacris initiatus fidelius in eis, quae vnguento ſympathico ſimiliora ſunt, deinde verſabitur. Et primo quidem ea ſunt accurate animaduertenda, quae ex mulierum malacia ſummoque obiectae rei deſiderio in foetu gignuntur: quorum aliqua etſi a nobis ſupra com-

cõmemorata ſunt, quia tamen illa miraculo potius, quam virtutis ſimilitudine ad vnguentum pertinent, ideo alia nunc ſunt afferenda, quae ad vnguenti vim proxime accedunt.

Ego ſane octennem puerum noui, vnguentarij filium, ac nepotem panis cuſtodis Vrbano VIII. Pont. Max. cui ex matris malacia, intempeſtiuoque leporis appetitu in dextera gena leporinae pellis veſtigium impreſſum eſt, ipſiſſimis animalis pilis ſubfuluis longiuſculis ac tenellis refertum; adeo vt verius diceres auulſos 71 Malaciae exemplum.

ſos ex lepore pilos genae inſitos fuiſſe, quam ex materna imaginatione adnatos. Vnde, obſecro, pili color leporinus? vnde inſignis & maxima ſimilitudo? vnde? niſi ex influente deſideranti leporis vi atque ſpiritu? Ex imaginatione, inquies, vehementi grauidae matris. Mẽdose: nam mater deſiderio flagrans imprimit quidem in puero tenello rei deſideratae veſtigium; ſimilitudo vero non ex ea, ſed ex lepore deſiderato in veſtigium deriuatur. Quare pili color, tenuitas, laeuitas non matri, ſed lepori referenda ſunt.

Maculae ſimilitudo vnde.

ſunt. Quod ſi minus credulus, immo vere faſtidioſus rem plane contemnas, praebe aures hiſtoriae, quam tibi fideliſſime narrabo.

Nobili Matronae Florentinae (nomen autem reticeo incertus, placeat, an diſpliceat pulchrae honeſtaeque mulieri rem patefieri) maculatum eſt dexterum tempus vuae macula, fuſca illa quidem, & adeo obſcura, vt vix oculis pateat, immo nec vix quidem, niſi diligenter inſpectantibus, etiam ſi in carne candidiſſima impreſſa ſit. Frondentibus autem ac virentibus 72

Maculae vuae hiſtoria

Mira cõmutatio.

vitibus, mirum in modum macula virescẽs vel lusciosо conspicua est: foecundis fructuque exhuberantibus, fere intumescit; mox e viridi colore paulatim vergit in flauum, deinde haud obscure flauet, flauente vua ac plane maturata; demum appropinquante hieme, vitibusque pampino nudatis, prope euanescit, subfusco solum colore leuiter adumbrata Vnde mirabilius hic maculae motus, color varius & plane inconstans, constanti tamen ac definito tempore singulis annis cõmutatus, nisi ex vitibus

vuis-

vuisq; ardenter desideratis?

Eodem plane modo Andreae Labiae nobilis Veneti variat insignis macula, vniuersae dexterae genae ex vini rubri desiderio a matre impressa: nam vere attollitur & mire rubescit appropinquante autumno vuisque maturescentibus; facta vero vindemia detumet & paulatim languescit. 73 Vini maculae historia.

Neque discrepat ab his mali punici fusca macula, nobili mulieri ex malacia impressa quae colorem mutat & omnino rubescit, rubentibus punicis a matre desideratis. 74 Mali punici historia.

75 Et famulae Principis Cae-
Verrucarum historia.
sij magnae ac frequẽtes quasi verrucae in manu extuberant, fragis aestate pullulantibus; plane subsident & euanescunt, ijs frugibus hieme abolitis: iterum extuberant, subsident iterum, aestate noua, nouoque hieme adueniente. Res igitur desiderata e longissimo indefinitoque interuallo vim emittit in maculam, foetui desiderio matris impressá.

76 Haud absimile est, quod
Vini doliaria historia.
de vino doliare scribunt probatissimi auctores, ac scientissimi vinarij experimento comprobant. Commo-

ueri

ueri illud quidem ac perturbari asserunt, turgentibus in palmite gemmis, nouoque vino pendente: quo in cellarijs condito, denuo clarescere.

Quare non est, cur temere leuitatis insimules aucto- 77
res omnium maximus, Aristotelem, & Theophrastum, qui scribunt vrsorum adipem *latebrarum tempore exũdantem & intumescentem vasa implere*: nimirum cum vrsi in speluncis hieme latent, eorum adipem in vase asseruatum commoueri & intumescere, spiritu ex viuentibus vrsis influente tur-

Vrsorum adipis historia mira.

gentem. neque enim difficilius ex vrsis, quam ex vuis vinoque pendente spiritus emanat, qui alio pertingens alia aliter afficiat.

78 Vulgi peruicacia.

Quod si haec a communi hominum intelligentia disiuncta & non adhuc a natura nobis enodata contemnas (nam ea est quorundam peruicacia, vt quae propria intelligentia freti non assequuntur, vel per summam naturae iniuriam negare audeát) quod si expertissimis viris experimenta, aut nugas, obijcias; profecto necesse est, vt non Theophrasto solum proba-

to

to graueque auctore, sed visu etiam olfactuque inuito inficieris,

E caepis & allijs in cellario conditis tunc acriorem, acutioremque non efflari odorem, cum eorum species in terra progerminat. Etenim & Theophrastus & experimentum testatur, allia caepasque asseruatas ea cum propria specie continuitate coniunctioneque naturae consociata esse, vt cum hae tempestiue satae germinant, illa commoueantur, & veluti spiritu intus alente excitato, acutius & vehementius oleant. 79 Caeparum & alliorum historia.

Gallica hiſtoria.

Dum vero haec ſcriberem, nec adhuc manum de tabula, Illuſtriſſimus vir Franciſcus Maria Suareſius Epiſcopus Vaſionenſis, cui rudimentum huius diſputationis tradideram, duas mihi ſuppeditauit hiſtorias, ſibi a praeſtantiſsimo Alberto medico Carpentoract. per literas communicatas, vnguento ſympathico mire fauentes: quibus vt fides magis habeatur, ipſarum literarum exemplum huc adſcribere, operaepretium duco.

Illustriss. & Reuerendiss. D.D.

DE SVARES VASIONEN EPISCOPO.

TRactatum de Vnguento Armario Clarissimi domini Petri Seruij tuo nutu & gratia perlegi, Praesul Illustrissime. Iubet tua dominatio, vt quod de eo sentiam, ingenue proferam. Sententia mea suffragium erit illi gratiosum, & fauens, quantum egregios illustrium virorum conatus soleo approbare, & collaudare. Nihil in hoc genere ornatius, nihil eruditius dici posse puto, eodem stylo ad huius operis integritatem duo persequi desidera-

Censura Alberti medici.

ra-

rarem; alterum propria auctoris experientia in tanti remedij confirmationẽ, alterum eiusdem remedij descriptionis examen. Illa a tanto auctore omnem demeret damnatae magiae suspicionem, cuius non est expers Crollius, qui & pollicetur medendi methodum per verba, & caratheres, & obseruationes nonnullas in vsu istius vnguenti, quod vocat sympathicum commendat, quas inanes & pene futiles existimem. Eadem experientia decerneret quaestionem, an sit, antequam perquirantur eiusdem rei proprietates, & propter quid, rei existentiam certam faceret, quam

Crollius vere superstitiosus.

alij

alij negant, & ſolam nobis relinqueret admirationem, vt in pluribus naturae operibus, veluti in puella Maſsilienſi ſex- 80
decim circiter annorum, quam ante quadraginta annos noui pulchram & nobilem. Haec in prima frontis piloſa parte morum geſtabat ex imaginatione matris vtero gerentis, quod veris initio, dum eius ſpecie arbores ſurgunt, intumeſcebat, & vireſcebat, poſtmodum rubeſcebat, & nigreſcebat, vti eiuſmodi fructus ad maturitatem perfectam pertingere ſolent, decißis ex arbore fructibus & folijs, planus remanebat locus ad proximum ver. Viuit adhuc

Maſsilienſis puellae hiſtoria.

eru-

81 *eruditiſsimus Doctor medicus* Cerſi hiſtoria.
Aptenſis Dominus Lelong qui ceraſum eodem modo progrediens prope auricularē digitum defert. Mirari liceat ſympathiā & veluti dependentiam animalis a vegetabili. Vnguenti deſcriptio ſatisfaciet quaeſtioni, quid ſit, ego aliquantulum diuerſam apud varios auctores animaduerti. In illius examine mire eluceret ſingularis auctoris eloquentia & uberior doctrina, cuius velim eſſe aemulus, vt et Dominationis Veſtrae Illuſtriſsimae ſeruus obſequentiſsimus.

Carpentoracti 2. Mar 1637.

Albertus Med.

Haec

Haec autem cum ita ſeſe
habeant, non eſt, quod ani-
les ſuperſtitiones aut com-
menta eſſe exiſtimes, quae
a grauiſſimis viris de naſo
arte reſtituto, deque Apuli
aranei veneno commemo-
rentur.

Et quidem ſatis inter om- 82
nes conſtat, Petrum Boia- Boiani & Ta-
num, Taliacotium, ceteroſ- liacotij mira
que nobiles chirorgos am- opera.
putatum naſum tum ex pro-
pria aegri carne, tum ex
aliena non ſine magna ho-
minũ admiratione refeciſſe.
Ceterũ in hac vere miranda
chirurgia illud accidit prae-
ter expectationem & opi-

nio-

nionem omnium, vt nasus, ex propria aegri carne restitutus, nunquam contabuerit: qui vero ex aliena, tamdiu incolumis fuerit, quādiu alter homo, e cuius carne refectus fuit nasus, vixerit. nam eo mortuo, sensim contabuit adnatus nasus, ac tabe, & putredine confectus decidit. Vnde, obsecro, portentum hoc & miraculum, nisi ex vere mirabili & prodigioso spirituum e viuente homine ad nasum effluuio? Nonne hic homo, cum viueret, quamuis longissime disiunctus, quandam vim saluta-

Naturae verae miraculū.

Mirandus influxus.

ta-

tarem, vitalemque emittebat in naſum reſtitutum? Quid vero ſit haec vis, quomodo e longinquo feratur in naſum, fateor, me plane ignorare, puto in naturae penetrali intime & obſcure deliteſcere, & nobis datum eſſe, admirari potius, quam nouiſſe.

Neque vero fide dignis auctoribus abroganda fides eſt, aut temere renuenda, quae docti ingenuique viri teſtantur. Ego ſane non tantum apud probatos auctores expertoſque ea legi, ſed etiam a nobili eruditoque viro, & ab omni fuco alie- Cōfirmatio historiae.

alienissimo accepi, Panormitanum Equitem multos annos habuisse nasum e famuli carne restitutum; hoc vero mortuo, eundem amisisse.

83 Apuli aranei historia. Quid dicemus de vi illa plane mirabili, quae ab araneo (tarantulam Apuli nominant) in commorsum hominem e longinquo deriuatur? nonne constat, cōmorsum ab araneo singulis annis sub idem tempus, quo impressum fuit venenum, iisdem symptomatibus corripi, donec araneus moriatur? nonne eo mortuo, cantamine quodam arteque ac-

accersito, paulatim contabescens impressum venenum tandem aboletur? Vana, dices, sunt haec, futilia, & aniles fabulae. Vana igitur putes, necesse est, vinum, vuam, malum punicum, fraga, cerasum, morum, allia, caepas, aliaque huiusmodi sexcenta, quae a vi & energia, e longissimo interuallo deriuata, aperte commutantur, quaeque actionem *nobis* in distans attestantur. Immo vero necesse est, vt Timone Nicaeo obstinatior, exhausto sapientis rubore, nec sensui nec experimen-

Firmatur historia exemplis.

Timon Nicaeus hominum obstinatissimus.

to credendum putes.

Quorſum, inquies, haec? Quorſum tot tantaque naturae, artiſque miracula, huc quaſi in faſtidium adducta? nempe, vt intelligas, naturam plurima in rerum vniuerſitatem, atque in hominum proſpectum quotidie magis magiſque miranda producere, quae vnguento ſympathico paria ac ſimilia ſunt. Vtque intelligas, nihil pene ex eo genere eſſe, *quod fieri non poteſt:* imo vero immenſam eſſe naturae vim; infinitam & omnino interminatam Dei potentiam: adeout *Poſſibile*

Cur huc congeſtae tot hiſtariae?

Poſſibile interminatum eſt.

sibile Deo (dicere ausim)
& naturae aequale habendum videatur. Quod si ita est, quis negare audet, solertem, subtilem, & reconditam artem, comitem, aemulam, administramque naturae, huius arcana sedulo scrutatam ac penitus assequutam, eiusmodi POSSE vnguentum componere, quod gladio solum pannoue illitum absenti vulneri medeatur?

Sed alium video Aristarchum, me aut tanquam nimis credulum & simplicem illudentem, aut increpantem tanquam ignarum

rudemque philosophum, qui rem asseram; nulla fultam ratione, nullaque veri specie fucatam. Sed heus tu? fabellam gestis audire? morem geram: nam & ipse *tuas gestio nutantes auriculas videre*. Etenim de rebus abditis, quae arcana vi agere dicuntur, ratiocinari, est vere fabulari: ita quidem sentio, ac profiteor; etsi complures esse sciam, qui, propria intelligentia freti, rerum fere omnium scientiam se consequi facile posse arbitrentur. Ceterum vt intellectum nostrum inhiátem veritati aliqua veri specie

Qnodam fabellam narrate, asinus auriculas mouebat.

cie

cie capiamus, & fucum aliquem mentitae veritatis ei obducamus, aut certe blandiamur veritatem affectanti, ſic puto implicatam rem explicari poſſe. Ratum apud omnes pene Philoſophos eſt, caelum ita cum orbe terrae conſociatum eſſe, ita huic patrocinari atque prae eſſe, vt nihil hic agatur, quod inde vim non deducat praecipuam. Sic Ariſtoteles dixit, a ſole & homine hominem generari; ſic Plato vnicuique ſpeciei non ſolum peculiare aſtrum praefecit, viresque impertiri cenſuit; ſed ipſas etiam ſpecierum

Differitur de ratione, qua vng. agit.

Ariſtotelis Platonis Fernelij placita.

ideas inde accersiuit. Sic Fernelius calorem rerum omnium opificem, tanquá alter Prometheus, de caelo duxit. Hic autem calor, vis haec caelestis auctor est rerum omnium praecipuus, & vt e caelo demissus, rebus intime inseritur; ita omnia simul amice nectit & mirabili sympathia vincit. *Necessario enim* (inquit Cicero) *omnia vno diuino ac continuato spiritu continentur*: atque adeo, vt ait Scaliger, *concors & consentiens natura sibi rerum omnium, tum superiorum, tum nostratium admirabili serie perpetuaque necessitudine coniun-*

Calor hic & spiritus est anima mũdi

coniungit, itaut non ſolum ſint in rebus tanquam gradus, aditus, receſſus ſeperatis, verum etiam eorum, quae ſeiuncta penitus videntur, ſubſtantiarum commiſtiones. Quare vnumquodque cum altero ſympathia conſociatum, vt magnes cum aſtris, palea cum ſuccino, cum ferro magnes ceteraque ſexcenta, per eum ſpiritum ſuas vires impertitur (ſpiritum autem appello, quicquid ſit illud, quo res inuicem amice nectuntur, e caelo deriuatum) ſic homo viuens in naſum alienũ ſalutarem vim emittere videtur: ſic Apulus ara-

Omnia per ſpiritum vna nectuntur.

neus in commorſum hominem perniciosum effundere venenum: ſic fraga, ceraſus, morus, carnea, fraga, morum, ceraſumque in tumorem attollere, viriditate, rubore, ac nigritia ſuffundere: ſic allia caepaeque ſatae allia caepaſq; in cellario conditas acuere & excitare: ſic vua in vitibus cum doliare vinum, cum hominis maculam commouere: ſic homicida homini occiſo quiddam impertiri, quo ſáguinem cõcretum reſoluat: ſic demum vnguentũ ſympathicum eiuſmodi in vulnera vires emittere, quibus

Quomodo cera ius & macula foetum afficiat.

Quomodo vng. armar. agat in distans.

bus ea medeatur.

Ceterum quia *Veritas in occulto latet, a natura in profundo demersa, limaturque,* vt ait Cicero, *in disputatione* subtilius & in lucem profertur clarissimam, operaepretium est, quo res, discussa omni caligine, aperte omnibus pateat, aduersariorum rationes diligenter colligere, fideliter afferre, & strenue refutare.

Veritas rerum latet.

Et primo quidem diuersa medicamenti compositio negocium nonnullis maxime facessit; illudque vanum esse facile persuadet. Nam, inquiunt, si inconstans est

Primum argumentum aduersariorum soluitur.

atque

atque dissimilis vnguenti structura, fieri non potest, vt constans sit, firmaque, & nullo daemonis fucata dolo eius facultas. Et quidem humanũ sanguinem, a plerisque in compositione vsurpatum, respuunt aliqui & plane aspernantur.

Vnguẽti cõpositio varia

Adipem necessarium esse nonnulli aiunt, inutilem futilemque alij. Vsneam (sic enim isti *Cittiaei, aduenae omnino atque ignobiles verborum opifices*, Muscum appellant, in cranio suspensi hominis natum: putantes se, quod olim Tiberius Caesar nequiuit, barbara nomina ciui-

ciuitate Romana donare posse) Muscum, inquam, nonnulli summopere praedicant, contemnunt nonnulli tãquam superuacuum. Terebinthinam, bolum armenium, *oleum lini*, rosaceum, santalos rubros, lumbricos, apri vrsique adipem, consolidam maiorem, lapidem hæmatitem sunt qui approbant, sunt qui plane improbant. Immo vero adeo inter se discrepant vnguenti auctores & vindices, vt pro suo quisque genio, quod lubet, vnguento ingerere videatur. Paracelsus, qui vel auctor vel asser- Vsnęa quid.

tor

tor eius medicamenti esse censetur, eoque Maximilianum Caesarem donasse fertur, hanc commentus est compositionem: ℞. *Vsneae vncias duas, mumiae vnciam semißem, pinguedinis humanae vncias duas, sanguinis humani vnciam semissem, olei lini dracmas duas, rosacei, boli armeni ana vnciam vnam: misce fiat vnguentum.* Ioannes Baptista Porta eandem probat, addita solum terebinthinae vncia. Eandem Rodulphus Goclenius: haud absimilem Robertus Flud: diuersam Osualdus Gabelchouerus; ℞. *pinguedinis apri,*

Io. Baptistae Portae compositio.

Roberti Flud compositio.

vrsi

vrſi ana libram vnam, eaque liquefacta abluantur vino rubro, adde pulueris lapidis haematitis vnciam vnam, ſantali rubri dracmas ſex, lumbricorum praeparatorum dracmas duas, vſneae quantum haberi poteſt, miſce fiat vnguentum. Huic conſimilis a Iacobo Colero tradita eſt: ℞. *pinguedinis verris aprugni domeſtici vrſini ana libram ſemiſſem muſci e cranio humano pugillum vnum, lũbricorum terreſt. menſ.* $\frac{1}{4}$ *lapidis hematitis vncias duas, ſantali rubri, radicis conſolidae maioris ana vncias tres, miſce cum vino fiat vnguentum.* Plurimum vero

Iacobi Coleri cõpoſitio

ab

Crollis compositio.

ab his distat Crollij descriptio: nam hic reiecta pinguedine apri, verris, atque vrsi, vsurpat apri cerebrum: muscum vero abradendum iubet, *Luna crescente & in bona domo,* vt loquitur, *existente Veneris, si fieri potest, non Martis aut Saturni.* At vero

Io. Vuitichii compositio.

Ioannes Vuitichius ab his omnibus maxime dissentit, &, vt videtur, veluti

Cumea Sibilla horrendas canit ambages.

muscũ, mumiam, adipem, sanguinemque humanum aspernatur: quae tamen alij fundamentũ vnguenti praecipuum esse praedicant.

Iam

Iam vero ſi adeo inter ſe diſcrepant vnguenti artifices, ſi quod alij iaciunt tanquam fundamentum, alij velut inutile ineptumque euertunt; quis eſt tam antiquus & ſimplex, qui id vanum eſſe non putet? Sola, inquiunt, compoſitionis diſcrepantia vnguenti vanitatem atteſtatur. Ceterum nugae ſunt haec, merae nugae: vix enim vllum eſt generoſum nobileque medicamentum, cuius apud omnes vna ſit & plane conſtituta cōponendi ratio. Theriaca, electuarium ex hyacintho, & Mithridaticũ anti-

Quid a diuerſa compoſitione cō ſequatur.

Argumentũ diſſoluitur.

ti-

tidotum (vt ſexcenta prae-
termittam) id vnicuique
declarat. De vnguento ve-
ro ſympathico omnes in eo
conſentiunt (vnum exci-
pio Vuitichiũ, de quo poſtea
dicam) vt componatur ex
re quapiam ſympathica,
humano ſanguine, vel mu-
ſco, vel adipe, mumiaue,
quae cum homine cogna-
tione quadam ac ſympathia
conſociata non eſſe, bar-
dus eſſet ac plane ſtupidus,
qui inficiari vellet. Con-
ueniunt etiam componen-
dum id eſſe ex ijs, quae ſco-
po vulneris collimãdo apta
ſunt. Scopus autem, ſi cre-
di-

Vnguentum componitur ex re ſympathica.

dimus Galeno ceteriſque medicinae proceribus, maxime eſt diducta labra adducere, adducta conſeruare, vnire, &, vt plane coaleſcant, operam dare; fluentem ſanguinem ſiſtere, imminentem inflammationem cauere, ſuppurare contuſam carnem & cutim; ſuppuratis nouam ſufficere, naturalem partis calorem ſpirituſque fouere, tueri ac retinere temperamentum, atque omnibus ſymptomatis mederi. Horum aliqua natura efficit, aliqua ars medica. natura quidem vnit glutinatque vulnus, quod prae-

Scopus in vulneribus ſanandis.

Quid praeeſt natura in vulneribus.

cipuum est huius opus; contusam carnem ac laceretam cutim coquit in pus, coctum expellit, expulso nouam carnem substituit. Ars fere amouet impedimenta, quo natura ea omnia perficere possit. Nam primo quidem eo incumbit ars, vt, si quid in hiante vulnere intercerptum est, telum, sanguinis grumus, simileque extrahat; deinde vero vt sanguinem fluentem sistat, ne calore spirituque euaporato pars langueat ac frigeat, impotens proinde futurae coctioni, expulsioni, generationi, glutinationi; tum adducit

Quid ars præstet in vulneribus.

labra

labra, adductaque conseruat, naturam puri coquendo incumbentem, expellentem, generantem, atque cicatricem ducentem, fouet: demum, vt inflammationem ceteraque symptomata, vulneri familiaria, accessu prohibeat, enititur & elaborat. Iam quae fiunt a natura, nulla fere medici ope fiunt: quae vero ab arte, partim per chirurgi manũ, fasciam, linteum, phlebotomiam, ceteraque; partim per adhibita appositaq; medicamenta, oleum, vnguentum, emplastrum, ceratum, ac similia efficiuntur. Etenim in- ter-

In quo discrepet ars a natura.

Diligenter aduerte.

terceptum quidpiam inſtrumento ex hiante vulnere extrahitur, diſſita labra manu coëunt, coita ſeruantur faſcia, inflámationem phlebotomia prohibet, medicamentum purgans, cucurbitulae, frictiones, ceteraque huiuſmodi. At vero fluentem ſanguinem impoſita medicamenta ſiſtunt, euaporátem ſpiritum, caloremque exhalantem obducta illitaq; pharmaca retinent; naturam, contuſae carnis ſuppurationi incumbétem, olea fouent, vnguenta, emplaſtra, ceteraque: abſterſioni, expulſioni, nouae carnis gene-

generationi medicamenta, naturae opem ferentia auxiliantur, cuiusmodi praecipue sunt oleum Hispanae, balsamum nostrate, alia, quae vulneraria dicuntur. Iam vero (gradatim descendo in vnguentum sympathicū) quaecunque ab alijs vulnerarijs medicamētis effici dicuntur, ab vnguento Sympathico effici posse, mihi persuaderi facile patior. Nam fluentem ex vulnere sanguinem armenius bolus sistit, spiritum & naturalem partis calorem euaporátem, oleum & alia vnguine suo exitu prohibent: suppuratio-

Peculiaria de Vnguēto armario.

Singulae vnguenti partes examinātur.

nem contuſae carnis adeps iuuat; glutinationi idem bolus armenius opitulatur, abſterſioni terebinthina, expulſioni puris, nouae carnis generationi, alijſque, quae natura medicamento auxiliante abſoluit, ea praeſto ſunt, quae calorem fouent, & naturale partis temperamentum tuentur. Ex quibus omnibus vnguentum hoc vulnerarium conſtare, vnuſquiſque eius cõpoſitionem perpendens intelligere poteſt. *Archimedes*, inquies, *non poſſet melius deſcribere*, ſi vnguenti artifices in eo componendo vna

Obiciunt vnguẽti hoſtes.

om-

omnes consentirent. Sed VVittichius a ceteris dissentit, & pleraque consulto praetermittit, quibus deficientibus operationes omnes, quas proxime nominauimus, deficere necesse est: & tamen sanitatem ex vnguento partam pr edicat, affirmat, iurat: ex vnguento igitur nulla vi naturali praedito, nulla aut aperta, aut abdita facultate instructo: sed potius (vt coniectare licet ex sanitate mirabiliter recuperata, & ex vnguẽto ex nugis composito) certa superstitione fucato. Sed

Obiectio dissoluitur.

Nasutus sis vsque licet, sis denique nasus.

nihil tamen in nostro vnguento subodorare poteris, quod pio animo male oleat. Si VVittichius expertus aliquando est vnguẽtum sine adipe, sanguine, ceterisque sympathicis vulnera sanare, naturae sanitatem acceptam fero, non vnguento, non daemoni: non quidem vnguento, quia nulla pene vi praeditum est, nulla sympathia cum aegro coniunctũ. Non daemoni, quia non est, cur velut *in theatrum Deos aduocemus, vt soluant nodum fabulae,* si mirabilis effectus

cau-

causſarum rei manifeſtae adſcribere poſſumus: naturae ſcilicet, quae τῶν νόσων ἰατρός. Cur ergo, inquies, quaeuis ſanatio, quae a quouis medicamento ſympathico parta dicitur, naturae adſcribenda non eſt? Nempe ob eandem cauſam, ob quam, adhibito verbi cauſa Hiſpanae oleo, medicamento non naturae ſanitas adſcribitur: quia ſcilicet vnguento ſanandi vi praedito accepta referri poteſt, nullo hinc abſurdo conſequente; vt ex rationibus aduerſariorum a nobis refutatis ac deinceps refutandis liquido

Altera obiectio.

con-

Sãguĩs hum. neceſſarius in vnguẽto.

conſtat. Sanguinem vero, muſcum, mumiam, ceteraque ex homine ſumpta, neceſſaria eſſe vnguento cõficiendo, ideo exiſtimamus, quod aegro per ea arctiſſima cum vnguento cognatio ſit. Etenim in homine hominiſque partibus calor ineſt caeleſtis, praecipuus actionum auctor, cuius vim eſſe plane mirabilem ac vere caeleſtem ex Ariſtotele & Platone liquet, liquet ex Hippocrate, qui libro de principijs, *Mihi quidem videtur*, inquit, *quod calidum vocamus immortale eſſe, & cuncta intelligere, & videre, & audire,*

Calor naturalis eſt vere caeleſtis.

re,

re, & scire omnia tum praesentia tum futura. Calor autem hic, spiritusue, sicuti minimis quibusque corporis partibus penitus inseritur, ita est earum οὐσία & veluti essentia ac natura, quas mutuo quodam consensu & occulta sympathia arctissime vincit. Quare mirandum non est, si adeps humanus, mumia, muscus, & sanguis, qui seminarium est caloris & spiritus cognationem habeant cum genere humano. Mirabitur haec rudis Aristarchus, non secus ac *Si mulier vitulum, aut si bos ediderit agnum*: vel certe

Cur sanguis hum. sit necessarius vnguent.

con.

contemnet, quaſi nos ab rationibus inopes, & noſtri ingenij viribus diffidentes ad caeleſtia confugiamus. Ceterum non eſt, cur vere moroſus ac difficilis omnia faſtidias: mihi ſane nihil odioſius eſt eo hominum genere, cuius palatum adeo ſapit, vt omnia plane ſtomachetur: cui *Nec Demoſtenes ſati facit*, nec *Coae Veneris pulchritudo*, aut *ſimulacrum Iouis Olympici*. Etenim calorẽ ſpiritumque e caelo deductũ translatumque ad nos, omnes ſapientes antiqui, recentiores agnoſcũt, in quaeſtionem minime reuocandum.

Moroſitas odioſa eſt.

Alij

Alij vero ingenij aciem in omnes vnguenti partes acrius intendentes ſingula quaeque diligenter examinant: cumque earum nullam aduertant ea vi praeditam, vt abſenti vulneri mederi poſſit, vnguenti praeſtantiam, vt vanitatem & malitiam, nobis obijciunt. Neque enim (inquiunt) ſanguis humanus, neque pinguedo, muſcus, terebinthina, oleum lini, bolus armenius, aut quiduis aliud in vnguentum vſurpatum, eiuſmodi vi praeditum eſſe videtur. *Heu priſca fides!* Tam ne bardus es, tã rudis me-

2 Alterum argumentum aduerſariorum.

Diſſoluitur argumentũ.

medicus, in philoſophia, tam hoſpes & aduena, vt neſcias, ſexcenta eſſe, quae ſigillatim aeſtimata, inutilia pene ſunt, nulla (dicere auſim) vi praedita? Si vero generatim, penitus admiranda? Theriacam habes, vel potius (quod magis mireris(habes foſſile ſtibium, vulgò antimonium, nulla purgandi vi praeditum; habes chryſocollam, quae, ſi ethimologiam ſpectes, aluũ potius tardat: nam auri gluten Latinis ſignificat: miſta habes haec eadem, incredibilem purgandi vim omniumque maximam ex mixtio-

Compoſitio quantũ poſſit.

tione adepta. Quid dicemus de puluere nitrato? vim eius esse admirabilẽ, quippe qui tonitrua & fulmina imitetur & aequet, sciunt omnes; omnesque sciunt, neque nitrum, neque sulphur, aut carbonem, ex quibus is constat, ea vi praedita esse. Itaque hoc argumẽtum, quod principio velut *Euripidis emphidexium* esse videbatur, infirmum reuera futileque est,

Et redit in nihilum, quod
fuit ante nihil.

Puluis tormẽtarius ad mirabilis.

Nonnulli vero (ridendi profecto sunt hi) vnguenti superstitionem ex eo coniectant, quod suspensi hominis 3

Testum argumentum.

nis muſcus in compoſitionem vſurpetur. Si enim, inquiunt, naturalis eſſet vnguenti vis, non magis laqueo, quam morbo mortui hominis muſcus vtilis ac ſalubris eſſet. Sed vere audio anicularum murmura, quae hoc ipſo, quod aliquid ſuſpẽſi hominis adhibetur, de ſuperſtitione continuo trepidantes & meticuloſae ſuſpicantur. Philoſophi eſt animaduertere, hominem morbo non confectum vberiori ſpirituum copia circumfluere, morbo vero afflictum ſpiritibus exhauſtis contabeſcere. Suſpenſum

Diſſoluitur argumentũ.

prae-

praeterea vberrimos laqueo ſpiritus ad caput allicere ac trahere: hoc igitur ſpiritibus targeſcens, & radicati etiam humidi ſuccoſus, foecundiori ac praeſtantiori muſci ſeminario praeditum eſt. In vnguento autem tam mirabili componendo ſelectiſſima praeſtantiſſimaque vſurpanda eſſe, quis dubitat?

Muſcus ſuſp ſi hominis praeſtantior.

Neque vero aditus ad caput laqueo ſpiritibus intercluditur ita, vt in thorace omnes & faucibus haereant: quia ligatum praeſſumque guttur ſanguinem non ſpiritus tranſitu prohibet. Declarat id quidem calor faciei

nō mediocris, rubor, & vinculo arctius ſtringente, & ſpiritibus propterea eo incongruentibus, plumbeus color, quo facies perfunditur.

4 Quartum argumentum. Neque eſt cur ſympathiā ſanguinis adipis muſci cum homine vanam & fabuloſam putet Sennertus quod ſanguis, exempli cauſa, corrumpatur ac putreſcat, corpore, vnde miſſus eſt, conualeſcente, immo plane incolumi; quia ſympathia, Diſſoluitur argumentū. inter ſanguinem & hominem non ea eſt, quae ad producendam vitam, vel ad valetudinem tuendam ſit neceſſaria; ſed quae ad quaſ-

dam

dam actiones ſui perutilis. Exemplo rem aperio: venenum a ſcorpione membro impreſſum arctiſſima cum ſcorpione ſympathia coniũctum eſt: vt patet ex eo, quod hic, contuſus & vulneri appoſitus, reuocat exugitque venenum a ſe membro actũ inſpiratumque; & tamen is dui vixiſſet incolumis, etiam ſi impreſſum a ſe venenum vna cum homine extinctũ eſſet. non enim vnquá ſcorpius cum homine venenato interijt, aut interijſſe fertur.

Quae ſympathia ſit neceſſaria vnguento.

Scorpius venenum.

Mihi vero laborandum non eſt (vt vehementer laborandum, ſummiſque in-

5 Quintum argumentum.

genij viribus contendendum, omnes arbitrantur) *de sphaera*, vt vocant, *actiuitatis* vnguenti vulnerarij. Nam etsi plurima agentia naturalia certam *nobis* habent sphaeram actiuitatis, certum spatiũ, ἀπόῤῥοιαν. seu virtutis effluuium circumscribens, aut vim certò aliquò emittere nobis videantur; tamen multa sunt, quorum sphaera quam late longeque pateat, haud certo scimus, aut, si scimus, eam longius pertingere ac prope indefinitã esse intelligimus. Et vero quam sphaeram actiuitatis habere putamus ma-

De sphaera actiuitatis complura.

magnetem, vel potius ſtellas ad ſe magnetem allicientes? Quam ſphaeram illuminandi noſtraque corpora varijs qualitatibus afficiendi habere Solem, Lunam, Stellas, ſupera denique omnia? Sol ex infinito prope interuallo ſua vi ad terram vſque pertingit, longiuſque progrederetur, ſi terra eſſet longius diſſita. Luna plena, nouaque, imo intermeſtris ac dimidiata Italũ lunari morbo aeque afficit atque Aegyptium, Perſam, Indum, ceteros orienti proximos: quinimo peraeque hos atque Gallos, Germanos, Nor-

Sphaera actiuitatis magnetis.

Solis.

Lunae.

uegos alioſque vltimum oc. cidentem & ſeptentrionem incolentes. Ignis exurit lignum, ſibi contiguum; calefacit hominem, ſibi vicinum; illuminat aerem, longe diſtantem. Quid? etiam e longinquo interdū ignis comburit. Nam apro. xeos herbae radicem a ſe diſtantem accendit, longius pertingens ſua vi, quam vulgus hominum opinetur. Corruet, inquies, Porticus Stoicorum, Licaeum, Academia, ceteraque philoſophorum gymnaſia ruinas agent, ſi incertam eſſe dixeris, minimeque conſtitu-

Ignis.

Obiicitur.

agent,

tam agentium ſphaeram actiuitatis. Corruant, nihil moror, penituſque labantur, ſi infirmo nitantur fundamento. Sed reuera corruere non ſinit, vndique fulcit ac ſubſtentat, qui rem intentis mentis oculis contemplatur. Definita eſt atque certa agentibus, non nobis, eorum ſphaera actiuitatis; vim certo aliquo emittunt omnia: quo vero, quam longe lateque non raro ignoramus, putantes breuiori definitam eſſe interuallo, quá reuera ſit. Quam igitur actiuitatis ſphaeram hominis eſſe putamus alienum de-

Reſpõdetur.

Quomodo ſit definita agentium ſphaera actiuitatis.

longinquo nasum seruantis? Apuli aranei impressum membro venenum fouentis? mori ac cerasi sui quasi speciem in modum tam mirandum in homine immutantis? aut eius, qui ex Gallia in Italiam canem allexit? Fertur enim canis dominum, ex Lugdunensi Gallia in Italiam profectum, e longissimo interuallo pluriumque dierum flexuoso incertoque itinere, & insequutus & consequutus fuisse. Fabellam putas de cane quae narro, ab alijs mihi narrata? Audi historiam domesticam ac verissimam.

Historia de cane.

Ser-

Seruio meo germano fratre, Roma Spoletum redeunte, domeſticus canis latrare coepit, & inconſueto quaeruloque vlulatu domum implere multo ante, quam is domum appropinquaret; imo vero vltro ac citro commeare & vndique diſcurrere: tandem morae impatiens aperta ianua domo proſilijt, & redeunti Seruio longe obuiam proceſſit. Idem canis (quod certe longe mirabilius eſt) ab eo die, quo Seruius Spoleto Romam profectus fuit, moerens, demiſſus, afflictus, & ab omnium conſuetudine abhor-

Domeſtica historia.

Miranda de cane.

abhorrens in angulo domus perpetuo fere dormitabat & a cibo pene omni sese abstinebat. Cum vero primum frater Roma Spoletū versus iter iniret, statim canis moerore deposito se erigere coepit, & consueto cibo reficere. Neque vero existimes, casu id semel accidisse, quia toties contigit quoties Spoleto Romam Seruius migraret, ac Roma Spoletū reuerteretur. Quinimo domestici omnes ex eo coniectabant, Seruium, in patriam reuersurum, iam in viam se dedisse, quod canis recenti ac repentina

hi-

hilaritate pristinam tristitiam relaxaret, omnibusque noua festiuitate blandiretur. Illud etiam, quod de fele a fide dignissimo praestantissimoque Poeta Francisco Stelluto nuper accepi omnino improbat certá ἀπόρροιαν: Felis Aesio e Capuccinorũ domo in aliam eorundem Patruum duodecim millia passuum Aesio distantem, sacco conclusus, cum transportatus esset, eadem die per arduam latebrosam ac transuersam viam Aesium repetijt. Iam vero, Sennerte, (hunc appello, quippe acerrimum omnium atque infe-

Historia de fele.

Dissoluitur argumentũ.

infeſtiſſimum vnguenti hoſtem): quod nam ſpirituum effluuium manare putas e fele Aeſio profecto? e Spoletino homine ex Vrbe vix pedem efferente? Quam ſphaeram actiuitatis eſſe putas vrſi, vrſinum adipem in vaſe aſſeruatum commouentis? leporis leporinos pilos tenello puero planeque imberbi in genam inſerentis? vuae vinum doliare maculamque hum: commouentis? mali punici mulieris occipitium; vini rubri viri genam tam facile ac perſpicue immutantis? fragarum carnea fraga incre-

Vrſini adipis leporis ceterorũ ſphaera

di-

dibili vi afficientium? Vanum profecto eſt, quod vulgo omnes aſſerunt de certa *nobis* ſphaera actiuitatis.

Quare minus faceſſit negocium, quod de medicamento pyxide condito adiũgit Sennertus. Nam etſi mirandum eſt, vnguentum, gladio in arca alioue incluſo adhibitum, (nam medicatus gladius in armario includitur, vt aëris vim effugiat: alioquin enim vulnus non mediocri afficitur detrimento) vim in vulnus e longinquo effundere, peruadens nempe arculam, vbi conditum eſt, domi parie- 6 Sextum argumentum

tes,

tes, valles, montes, & quicquid tandem interiectum est; seque insinuans in occlusum vulnerati domicilium, in circumlitas obductasque vulneri fascias, ac demum in ipsum membrũ vulnere affectum: quamuis, inquam, haec miranda sint, nec ab vnguento praestari posse videantur, longe tamen mirabilius est, polum, stellasue, aut montes, quos recentiores commiscuntur, magneticos sub polis assurgentes, ex infinito prope interuallo, superatis immensis montibus, vallibus ingentibus spatioque longissimo

Vis vnguẽti quocunque peruadit.

Vere mirãda

ſimo in magnetem vim emittere plane admirabilẽ: quae cum a commoto aere non agitetur, non iactetur a vento, nec prohibeatur, quominus ad magnetem pertingat; mirandum non est, ſi vnguenti vires e pyxide in vulnus recta ferantur, nullo aere aut vento diſiectae, neque parietibus domorum, montium vaſtitate, aut longa vallium intercapedine prohibentibus.

7 Septimum argumentũ.

Reuocant praeterea in dubium vim medicamenti, quod non ſemper, quod nõ omnibus medeatur vul-

neri-

neribus. Nam, inquiunt, fieri poteſt, vt, quando adhibito medicamento vulnus ſanatur, non vnguento reuera, ſed naturae morborũ omnium medico, ſanitas accepta referenda ſit: praeſertim cum vulnerum ſanatio, quae in glutinatione maxime conſiſtit, ſolius ſit naturae opus; medicus vero impedimẽta ſolum amoueat. Vin dicam, quod ſentio? hoc argumentum Sennerto non parcit,

Vulneris ſanatio eſt naturae opus.

Diſſoluitur argumentũ.

Reuolutaque tela vertit in auctorem.

ſiue enim vnguento sympathico, ſiue quouis alio me-

medicamento vulneri opituleris, natura ſemper eſt morbi medicus, cum vulneris ſanatio, vt dictum eſt, in glutinatione ſita maxime ſit, quae ſolius eſt naturae opus. Poſſem igitur (ſi res ita ſeſe haberet) omnia medicamenta tanquam inania reſpuere, vulneris ſanitatem vnius naturae viribus adſcribens. Vnguentum ſympathicum efficit ea omnia, quae vnumquodque aliud vulnerarium medicamentum, eo tamen diſcrimine, quod illud iucundius, hoc moleſtius; illud abſens, hoc praeſens; illud Diſcrimen inter vng. armar. & alia.

K mi-

mirabili, hoc vulgari ratione efficiat.

8 Octauum argumentum. Quod vero ad vulnera sananda opus sit multiplici operatione, quae ab vno vnguento sympathico minime praestari possunt, vt *Sordium abstersio, puris concoctio, excrementorum expulsio, carnis generatio*; sunt merae nugae. Nam exploratum est, sexcenta alia medicamenta, vt Ducis Etruriae balsamum, ea omnia exequi & perficere. Passim non in Argumentū dissoluitur. Italia solum & Hispania, sed etiam in Gallia, Belgio, Germania vnum vulneribus sanandis saepe adhibetur Hispa-

ſpanae oleum. Romae quidem celebre eſt, & vulnerariorum omnium medicamentorum longe praeſtantiſſimum (id enim teſtantur vnanimes experti chirurgi) Balſamum a Tobia excellẽti chymico & botanico ſcientiſsimo optimi Principis Frãciſci Cardinalis Barberini paratum; a quo ſolo operationes omnes vulneribus neceſſariae, quas pollicentur complura alia medicamenta, praeſtantur, *Abſterſio, Concoctio, Expulſio, Generatio, Glutinatio*. Praeterea vnguentum ſympathicum ex *glutinantibus* conſtat, ex

Balſamum Tobiae praeſtantiſſ.

Vng. arm. cõſtat ex omnibus neceſſarijs.

suppurantibus, renouantibus ceterisque necessarijs. Demum vnicum vinum, solaque ligatura haud exiguis vulneribus saepe medentur: quae quia ex abstergentibus, concoquentibus, glutinantibus ceterisque talibus non constant, non sunt propterea tanquam inutilia improbanda. Itaque quocunque tandem argumentum dirigas, quouis modo flectas & tuo arbitratu inuertas, vt thymbra semper erit, *ex qua lancem facere nemo potest*.

9 Nonum argumentum. Neque vulneratarũ partium diuersitas nobis, vt Séner-

nerto, negotium facissit, vnguentumque infirmat: nam etsi caro, vt doctissimus hic vir nobis obiectat, neruus, membrana diuerso temperamento praedita sūt diuersoque proinde medicamento indigere videantur; tamen & balsamum Cardinalis Barberini, & Ducis Etruriae, & oleum Hispanae, & alia sexcenta diuersis medentur tum partibus, tum vulneribus. Itaque ex eo quod dispar sit variaque vulneratarum partiū temperies, non tamen opus est medicamento plane diuerso. Vno igitur vnguen- Partium diuersa temperies.

to sympathico, sicut vno Hispanae oleo, alijs atque alijs partibus temperamento dissidētibus opitulari possumus.

10 *Quod si quis* (decimum est Sennerti argumentum) *vno tempore plura vulnera diuersis in partibus a diuersis armis acceperint, vnum ne telum iniungere sufficiet? & vis ne eius ad omnia vulnera feretur? aut omnia ne tela iniungenda erunt? & anne vnguentum quodlibet faciet suum officium? & hoc ad istud vulnus, quod hoc telo inflictum est, recta perget; illud ad aliud, quod alio telo illatum est?* Siue plura,

Decimū argumentum.

Sen-

Sennerte, ſiue vnum telum inunxeris, vis medicamenti fertur in vulnera. nam ſanguis, in vnum pluresue gladios ex vno vel pluribus vulneribus miſſus, idem ſanguis eſt, eademque ſympathia & affinitate cum vno atque altero vulnere deuinctus eſt, ac proinde is vnus in vnum gladium effuſus, deferre poteſt vnguenti vim in partes omnes vulneratas. Neque vero medicamenta, quae occulta vi ac ſympathia agere dicuntur, ex quátitate ſolum, ſed ex qualitate multo maxime aeſtimantur.

Argumenti diſſolutio.

11 Vndecimū argumentū. De pyxide, quod addunt, satis mirari non possum: nam in ea conditum medicamentum vulnera non sanat (miratur enim Sennertus ignauiam medicamenti in pyxide occlusi. Si enim, inquit, vnguentum gladio illitum per sympathiam vulneri medetur, non illitum etiam, nempe conditum in arcula, mederetur, cum vbique ijsdem sympathiae vinculis vulneri coniunctum sit) non sanat,

Argumentū dissoluitur. inquam, vulnera in pyxide asseruatum, quia non fertur in vulnus: nō fertur autem, quia vectorem non habet ana-

analogia & affinitate ſibi de-
uinctum: ac proinde iners
& ignarum in pyxide latet.
Quod ſi affricetur ſanguini,
vel potius gladio cruento,
iam vectorem nactum,
prompte fertur in vulnus,
certa medicina ſalubre.

Sanguinem vero medi- 12
camenti vectorem (nam Duodecimũ argumentũ.
ſanguine intercedente vis,
medicamenti e gladio fertur
in vulnus) in atomos diſ-
ſolui & vndequaque diffun-
di, vt vim medicamenti
deferat in vulnus, aut non
eſt neceſſe, aut ſi neceſſe,
nobis, vt Sennertus conten-
dit, explicandum non eſt,
id

id qua ratione fiat: quia, vt supra diximus, quae agunt ex interuallo, vt abdita vi agunt, ita abdito modo: & sicuti agere scimus, re docti, ita nescimus, quomodo agant. Putare vero se omnia scire posse, maximae inscitiae argumentum est.

Agentia in distans abdito modo agunt.

Humanum scire est pulchre imaginari: is verius philosophatur, qui pulchrius imaginatur, qui ea comminiscitur, quae pulchriori quadam veri specie nostrum captat (aut verius) nostrũ eludit intellectum. Bone Deus? scire ne atque explorate scire contendimus ea, quo-

Nota de nostro philosophandi modo.

quorum veritatem, vt ait Democritus, in profundo penitus abstrusit natura, aeternisque tenebris circumfusam esse voluit? Profecto ne ea quidem ipsa, quae manibus tractantur, videntur oculis, omnibusque sensibus patent, vllo possumus modo cognoscere. Testimonio est opium, cichorium, acetum, ceteraque sexcenta: in quorum natura inuestiganda etsi antiquorum praestantissimi laborarunt, asserunt recentiores, omnes vere sudarunt, adhuc tamen de ijs nihil ratum est, nihil firmum, nihil De cichorio notanda.

pe-

penitus conſtitutum. Cichorium ſerimus, naſcens videmus, manu contrectamus, olſactu & guſtatu examinamus; adoleſcens, adultumque, & exiccatum ſenſibus omnibus omnique arte, induſtria demum chymica explorãdum curamus: & tamen adhuc neque ſcimus, neque nouimus, calidum ne re vera, an frigidum ſit. Quid dicam de opio, quod aliqui ſumme frigidum eſſe, alij ſumme calidum exiſtimant iuratique affirmant? In quo ſane in quaeſtionem veniunt non abditae abſtruſaeque in ar-

De opio notanda.

cano

cano naturae penetrali opij qualitates; ſed calor & frigus, quae ſenſibus plerumque patent, quaeque omnium facillime cognoſcuntur. Neque de exiguo & ſub obſcuro qualitatis gradu diſceptatur, ſed de ſummo & omnium ampliſſimo: calidiſſimum illud eſſe alijs opinantibus, alijs frigidiſſimū; ambobus (quod ſane mireris, vel potius rideas) plane rem vel litigioſo ac pertinaci ſe probare exiſtimātibus. Quid de aere? quem aliqui calidum natura eſſe opinantur: alij frigidum, humidum alij, alij ſiccum: immo ne- De aere nota.
vllus

vllus nugamentis deesset locus, &

Aegrotae mentes quod fingere nunquam audent,

audacter aliqui comminiscerentur, neque calidum, neque frigidum, neque humidum, neque siccum, sed omnis qualitatis expertem, scripserunt. Vere igitur *Nos ita philosophi sumus* (vtor Cic. verbis) *vt cum fabris habitare possimus*: vere *humanum scire est pulchre imaginari, isque verius philosophatur, qui pulchrius imaginatur*. Quare, qui rationem sibi explicanda contendit, qua sanguis in pannum gladiumue effusus

Dissoluitur argumentū.

ſus deferat in vulnus vim medicamenti, qui ex nobis quaerit, num diſſoluatur in atomos, num feratur in orbem, & vndequaque diffundatur; &, ſi diffunditur, num tam longe lateque peruadat, vt ad diſtantiſſimum vulnus pertingat: hic, inquam, velim, animum aduertat vel ad tarantulae venenum, vel ad naſum reſtitutum ex aliena carne, mihique explicet, qua ratione ex longiſſimo interuallo, aut ſalutaris viuentis hominis vis in commorſum hominem naſumque reſtitutum feratur; num diſſolua-
tur

tur in atomos, & num vndequaque diffundatur. Velim, vt qua ratione allia cepaeque satae, frondentes vites vuisque foecundae, cerasus, morus, malus punicus, ceterae arbores a me supra commemoratae, foetum afficiant maculamque

Nota de allijs.

commutent. Velim, inquam, vt haec omnia explicet,

Et erit mihi magnus Apollo.

13

Decimum tertium argumentum.

Vtrum vero vnguentum, vulneri non gladio illitum vulneri medeatur, mihi haud exploratum, haud expertum: neque Sennertus experimento pugnat. solum

ait,

ait, si gladio inunctum, vulneri medetur, facilius ipsi vulneri adhibitum mederetur. Fortasse facilius. Nam calchantum, secreto laboratum artificio, & vulnerato membro & panno cruento aspersum, sanguinem sistit, vulnusque sanat: Quod si vnguentum e longinquo solum mederetur, id eius praestantiae adscribendum esset, qua vulgaribus medicamentis vulnerarijs antecellit.

Dissoluitur argumentũ.

14 Medetur autem non solum gladio sanguine tincto illitum, vt exprobrãt aduersarij, sed cuiuis alij, panno,

Decimum quartum argumentum.

ligno, corio, ceterisque sanguine perfusis. id accepi ab oculatis testibus fide omniũ dignissimis. Nam in Rhetia, Heluetiaque cuiuis sanguine infecto salubriter vnguentum affricatur. ergo peccat etiam in historiam Sennertus, cum ait. *Si sanguinis beneficio vis medicamenti ad vulnus deferatur, cur non etiam aliarum rerum in quas e vulnere copiosissime saepe sanguis effunditur, vires ad vulnus deferret, quod fieri non videmus.*

15 Quod vero aiunt, vnguenti superstitionem vel ex eo innotescere, quod ab

Decimum quintum argumentum.

acie,

acie, verſus tergum illiniendus ſit gladius, cum caeſim vulnus illatum eſt; cum vero punctim, a cuſpide ad imum; me non mouent, neque, vt ſibi ipſi perſuadent,

Telū immedicabile torquent.

Nam hic non tam quaerimus, an ſanatio naturalis ſit, quam an naturalis eſſe poſſit. Fateor, cacodaemonē poſſe huic, vt ceteris, ſe vnguento inmiſcere (nam hic ſaepe ſaepius nos inſontes laedit, imprudentes fallit, ſimplices illudit) profiteor tamen, naturam, ſuis tantum viribus huiuſmodi

miracula facere posse; cum mirabiliora vel aeque mirabilia faciat. Etenim qui renuunt vnguentum tanquã naturae opus, naturam accusant, vt infirmam ad id efficiendum. *Praeterea* exploratum est, vnguentum quouis modo adhibeatur vulneri opitulari. Qui vero aiunt, adhibendum id esse certa quadam ratione, ideo aiunt, vt artificium, & ex artificio existimationem medicamento con[illegible] ti etiam qu[illegible] to syde[illegible]

Dissoluitur argumentũ.

[illegible] in[illegible] om-

componendo medicamento, siue plane negligas, vnguentum efficies praestantissimum, cum sympathia praeditum efficias.

16 Irrident praeterea nostrã credulitatem, quod antiqui prorsus ac simplices ea credamus, quae nulla firma ratione comprobari possunt. Probandũ, inquiunt, nobis est vnguenti vim esse naturalem. Immo vero minime probandum aut rationibus a[illegible]mentis. Quid enim [illegible] ntis[illegible] s est vnguẽ [illegible] is compro- [illegible] lis ipsis vi- [illegible] n ab adhibi-

Decimũ sextum argumẽtum.

to vnguento partam, nullis additis caeremonijs, nullis signis, verbis nullis plane adiunctis, quibus cacodaemonis dolo nos assentiri pol liceamur. Immo e contrario Deũ imploramus (quem certe omnes implorare atque obtestari debent, qui de orthodoxa fide recte sentientes, vnguento vsuri sunt: id moneo, id suadeo, id omnes vt faciant, peto quaesoque) vt illius astum longe arceat: ac proinde iure credimus, sanitatem ex eius vi natam esse. Quod si aduersarij a cacodaemone aliquid vnguento subdole insitum

Ratio adhibendi vng.

opi-

opinantur, id vere probandum. Nos *non plus ſapere, quã oporteat ſapere, ſatagimus.*

Inſtant praeterea & vrgent Hildani obſeruatione xxv.cent.111. *De infelici ſucceßu* (ſic enim inſcribit obſeruationem) *vnguenti ſympathici ſeu armarij*, vbi haec habentur verba: *Quam miſiſti delineationem inſtrumenti nõ ſatis intelligo, ideoque vt ampliorem declarationem mihi communicare velis, obnixe rogo. Nunc quod tibi communicem nihil ſingulare habeo, ne tamen plane nudam mitterem epiſtolam, exemplum de infelici ſucceſſu vnguenti ſympatici ſiue* 17

Decimũ ſeptimum argumentum.

Historia. armarij adscribam. Genere & virtute vere nobilis matrona Anna Sidonia Bremserina de Rodesheim nobilissimi ac strenui viri D. Hermani a Crōberg Lorcensis ad moenum praefecti prudentissimi coniux matrona iuuenis & optimo habitu corporis praedita cum ante mensem feliciter peperißet nescio quo nam infortunio factum quod decima die post partum vulnus ad latus pupillae sinistrae versus sternum accepit. Vulnus etsi non vsque adeo profundum esset, sanguis tamen copiose effluxit a chirurgo ristricto sanguine non vulnus sed cultrum, quo inflictum fuerat, curabant

Vng. armar. adhibetur.

&

& tractabant quotidie, & quidem, vt par est, diligenter; cito & vt videbatur satis feliciter & fere absque dolore curatum fuit vulnus. Sed quid fit? vix cicatrice inducta, obtuto in profundo mãmae aborto dolore, febre cum rigore, lumborũ & capitis dolore correpta fuit aegra. Mox intumescit, & indurescit mamma maximo cũ dolore, non solum mammae verũ etiam nuchae & scapulae, adeoque totius istius lateris. Interim aduocatur chirurgus, qui etsi omnem adhiberet diligentiam, symptomata tamen de die in diẽ magis magisque accreuerunt. Tandem decimanona Aprilis ego quoque ac-

A curatione quae supervenerint.

accersitus ad ipsã Oppenheimiũ perueni & mammam supra modum tumefactam & vndique fere induratam offendi. Dolor maximus & pungitiuus febrisque continua aderant. Cicatrix praecedẽtis vulneris vix apparebat: circa pupillam liuida erat cutis, ita tamen mollis, vt fluctuatio puris tactu facile depraehendi posset, quapropter suasi, vt incideretur vomica. Consensum porro cum dedisset aegra & adstantes, scalpello incuruato atque hic adumbrato, abscessum incidi. Pus copiose & quidem cum impetu effluxit, hinc dolor mox sedatus fuit: reliqua quoque symptomata, veluti

Hildanus accersitur.

Symptomatũ remissio.

luti febris, nausea, capitis, nuchae, & scapulae dolor, vigiliae & inquietudines paulatim remiserunt, & subsequens nox prorsus quieta fuit. Ab *eo tempore multum puris effluxit, durities quoque paulatim remisit; interim tamen duobus alijs in locis, & quidem prope pupillam, per se exulcerata est mamma: nihilominus tamen omnia ita sese habent, vt sperem ipsam quamprimum pristinam valetudinem recuperaturam. Plura nunc non addo.* Haec Hildanus: ex quibus intelligi posse nonn ulli arbitrantur vnguenti vanitatem apertumque mendacium. Sed hi pro-

Dissoluitur argumentũ.

ligno, corio, ceterisque sanguine perfusis. id accepi ab oculatis testibus fide omniũ dignissimis. Nam in Rhetia, Heluetiaque cuiuis sanguine infecto salubriter vnguentum affricatur. ergo peccat etiam in historiam Sennertus, cum ait. *Si sanguinis beneficio vis medicamenti ad vulnus deferatur, cur non etiam aliarum rerum in quas e vulnere copiosissime saepe sanguis effunditur, vires ad vulnus deferret, quod fieri non videmus.*

15 Decimum quintum argumentum.

Quod vero aiunt, vnguenti superstitionem vel ex eo innotescere, quod ab acie,

acie, verſus tergum illiniendus ſit gladius, cum caeſim vulnus illatum eſt; cum vero punctim, a cuſpide ad imum; me non mouent, neque, vt ſibi ipſi perſuadent,

Telũ immedicabile torquent.

Nam hic non tam quaerimus, an ſanatio naturalis ſit, quam an naturalis eſſe poſſit. Fateor, cacodaemonẽ poſſe huic, vt ceteris, ſe vnguento immiſcere (nam hic ſaepe ſaepius nos inſontes laedit, imprudentes fallit, ſimplices illudit) profiteor tamen, naturam, ſuis tantum viribus huiuſmodi

miracula facere posse; cum mirabiliora vel aeque mirabilia faciat. Etenim qui renuunt vnguentum tanquã naturae opus, naturam accusant, vt infirmam ad id efficiendum. Praeterea exploratum est, vnguentum quouis modo adhibeatur vulneri opitulari. Qui vero aiunt, adhibendum id esse certa quadam ratione, ideo aiunt, vt artificium, & ex artificio existimationem medicamento concilient. Sicuti etiam qui praecipiunt certo syderum coetu elaborandum id esse. nam siue stellarum coitum attendas in-

Dissoluitur argumentũ.

com-

componendo medicamento, siue plane negligas, vnguentum efficies praestantissimum, cum sympathia praeditum efficias.

Irrident praeterea nostrá credulitatem, quod antiqui prorsus ac simplices ea credamus, quae nulla firma ratione comprobari possunt. Probandũ, inquiunt, nobis est vnguenti vim esse naturalem. Immo vero minime probandum aut rationibus aut argumentis. Quid enim argumentis opus est vnguẽto, experimentis comprobato? Nam oculis ipsis videmus sanitatem ab adhibi- 16 Decimũ sextum argumẽtum.

to vnguento partam, nullis additis caeremonijs, nullis ſignis, verbis nullis plane adiunctis, quibus cacodaemonis dolo nos aſſentiri polliceamur. Immo e contrario Deū imploramus (quem certe omnes implorare atque obteſtari debent, qui de orthodoxa fide recte ſentientes, vnguento vſuri ſunt: id moneo, id ſuadeo, id omnes vt faciant, peto quaeſoque) vt illius aſtum longe arceat: ac proinde iure credimus, ſanitatem ex eius vi natam eſſe. Quod ſi aduerſarij a cacodaemone aliquid vnguento ſubdole inſitum

Ratio adhibendi vng.

opi-

opinantur, id vere probandum. Nos *non plus ſapere, quã oporteat ſapere, ſatagimus.*

Inſtant praeterea & vrgent Hildani obſeruatione xxv. cent. III. *De infelici ſucceßu* (ſic enim inſcribit obſeruationem) *vnguenti ſympathici ſeu armarij*, vbi haec habentur verba: *Quam miſiſti delineationem inſtrumenti nõ ſatis intelligo, ideoque vt ampliorem declarationem mihi communicare velis, obnixe rogo. Nunc quod tibi communicem nihil ſingulare habeo, ne tamen plane nudam mitterem epiſtolam, exemplum de infelici ſucceſſu vnguenti ſympatici ſiue* 17

Decimũ ſeptimum argumentum.

Historia. armarij adscribam. Genere & virtute vere nobilis matrona Anna Sidonia Bremserina de Rodesheim nobilissimi ac strenui viri D. Hermani a Crōberg Lorcensis ad moenum praefecti prudentissimi coniux matrona iuuenis & optimo habitu corporis praedita cum ante mensem feliciter peperißet nescio quonam infortunio factum quod decima die post partum vulnus ad latus pupillae sinistrae versus sternum accepit. Vulnus etsi non vsque adeo profundum

Vng. armar. adhibetur.

esset, sanguis tamen copiose effluxit a chirurgo ristricto sanguine non vulnus sed cultrum, quo inflictum fuerat, curabant

&

& tractabant quotidie, & quidem, ut par est, diligenter; cito & ut videbatur satis feliciter & fere absque dolore curatum fuit vulnus. Sed quid fit? vix cicatrice inducta, obtuto in profundo mãmae aborto dolore, febre cum rigore, lumborũ & capitis dolore correpta fuit aegra. Mox intumescit, & indurescit mamma maximo cũ dolore, non solum mammae verũ etiam nuchae & scapulae, adeoque totius istius lateris. Interim aduocatur chirurgus, qui etsi omnem adhiberet diligentiam, symptomata tamen de die in diẽ magis magisque accreuerunt. Tandem decima nona Aprilis ego quoque ac-

A curatione quae superuenerint.

accersitus ad ipsã Oppenheimiũ peruenì & mammam supra modum tumefactam & undique fere induratam offendi. Dolor maximus & pungitiuus febrisque continua aderant. Cicatrix praecedẽtis vulneris vix apparebat: circa pupillam liuida erat cutis, ita tamen mollis, ut fluctuatio puris tactu facile deprachendi posset, quapropter suasi, ut incideretur vomica. Consensum porro cum dedisset aegra & adstantes, scalpello incuruato atque hic adumbrato, abscessum incidi. Pus copiose & quidem cum impetu effluxit, hinc dolor mox sedatus fuit: reliqua quoque symptomata, veluti

Hildanus accersitur.

Symptomatũ remissio.

luti febris, nausea, capitis, nuchae, & scapulae dolor, vigiliae & inquietudines paulatim remiserunt, & subsequens nox prorsus quieta fuit. Ab eo tempore multum puris effluxit, durities quoque paulatim remisit; interim tamen duobus alijs in locis, & quidem prope pupillam, per se exulcerata est mamma: nihilominus tamen omnia ita sese habent, vt sperem ipsam quamprimum pristinam valetudinem recuperaturam. Plura nunc non addo. Haec Hildanus: ex quibus intelligi posse nonnulli arbitrantur vnguenti vanitatem apertumque mendacium. Sed hi

Dissoluitur argumentū.

pro-

profecto mihi videntur eos imitari, qui *vbi tritico carent, lolio victitant*: nimirum inopes ab argumẽtis firmisque rationibus *nugis armati pugnare* contendunt. Quis nescit, praestantissima quaeque medicamenta non raro esse irrita? neque esse *in medico semper releuetur, vt aeger?* Quis nescit alios interdum ex alijs morbis nasci? At curatum fuit per vnguentum sympathicum sanatumque mulieris vulnus, vel ipso Hildano teste: & licet natus subinde sit alius morbus, non propterea prior ab vnguento non fuit sanatus; imo

imo vero quia praepropere forte ſanatus, ideo nouus pullulauit. Ex quo praeſtantia potius & vis non mediocris vnguenti ſympathici praemature ſanantis, quam ignauia aut vanitas innoteſcit. Exemplo rem clarius perſuadeo: calchantus naribus appoſitus fluentem ſanguinem illico ſiſtat, ex quo phrenitis oriatur, vi ſanguinis in cerebrum verſa: ergo calchantus iners eſt, & inutile medicamentum ad ſanguinem ſiſtendum? Minime gentium: imo validum ac praeſtantiſſimum. Haec ſi attendas, plane intelliges, quan-

Praeſtantia vnguenti innoteſcit.

quantas ipse nugas agas Hildani obseruatione.

18 Demum fieri non posse nonnulli arbitrantur, vt e pauculo illo vnguento, gladio pannoue illito, tantae vires emanare possint, quibus periculosum vulnus sanetur. Ceterum scire gestio ex vnguenti hostibus, num magnum aliquod ac mole amplum sit, quod ab exigua licet geminata scythae mulieris, obtutu hominem interficientis, pupilla emittitur. An igitur quia neque animo id, neque cogitatione assequi possumus, proinde superstitiosum est?

Decimum-octauum argumentum.

Dissoluitur argumentū.

An

An quia (vt haec etiam, si non ad exiguitatem declarandam, certe ad ostendendum miraculum obiter adiungam) An quia, inquam, ignoramus vim illam, qua poli, aut stellae, montesue magnetici ad sese magnetem alliciunt, qua magnes ferrum trahit, qua adamas ab attrahendo ferro magnetem prohibet, ad daemones prouocandum? An quia Parasini terra in Taurorũ peninsula omnia vulnera sanat? An quia solstitialis herba vnico solstitiali die nascatur, adolescat, consenescat, & intereat,

Varia naturae miracula.

ce-

ceteris omnibus diu viuen-
tibus, cacodaemonis opera
nata, adulta, confectaque
fuit? An quia selenitis lapis
solidus ac durus crescat de-
crescatque crescente ac de-
crescente luna: Aut quia
turcosia gemma pallescat,
eo, qui eam gestat, languen-
te, ac periculo aliquo ei im-
minente suboscuro colore
subfundatur: Aut quia lau-
rus, ficus, vitis alba, vituli
marini tergus, & hienae
pellis fulmina a se arceant,
& rerum omnium maximá
vim vi propellant, malus
daemon praesto est? An
quia tympanum e lupi co-
rio

rio raucedine afficiat aliud ex ouina pelle longe diſtans, magia aliqua ſuperſtitioſa ab inferis accerſita eſt? Sed vana ſint horum pleraque nugae ac ſomnia; quid de remora dicemus? Inculcanda ſaepius res eſt, mirificiſſima omnium virtute praedita: quae ſane tanta eſt, vt *Ruant venti licet, ſaeuiant procellae, furori tamen imperet, vireſq; tantas compeſcat, & cogat ſtare nauigia, quod non vlla poſſunt vincula, non anchorae irreuocabili pondere iactae.* Quaero quid ex paruo hoc piſciculo ſeſe emittit, quod impetum nauis ferociamque

que comprimat? Quid ex alio Indico, quod, vt ſupra commemorauimus, incitatum nauigium non modo ſuſtinet ac ſiſtit, ſed irrito ventorum impetu impulſuque remorum retro inhibet? ſane vnuſquiſque miraculo haeret mirabundus potius, quam rem enodaturus.

Iam vero cum nulla neque ratio, neque experientia nobis perſuadeat, vnguentum a daemone mutuatum eſſe vires: cumque & natura & ars vnguento aut magis aut aeque mirabilia vulgo & paſſim efficiant, non eſt, cur inertes & ignaui ru-

rudesque philosophi ad cacodaemonem prouocemus. Quare vnguentum armarium, ex eorum genere esse mihi videtur, quae fieri possunt, quaeque possibilia vulgo appellantur: idque ijs rationibus, quae sunt a me supra cōmemoratae. Quod si infirmae reuera illae sint, infirmam quoque meam esse coniecturam atque opinionem vltro fateor & aperte profiteor. imo vero veteri more testatum esse volo,

QVAE . SANCTISSIMI . VIRI . CHRISTIANI
FIRMA . RATAQVE . SANXERVNT
EA . SOLVM . IN . NOSTRA . DISSERTATIONE
FIRMA . RATAQVE . SVNTO

INDEX

RERVM NOTABILIVM

Quae in hoc volumine continentur.

Bal-

Hispa-

Opi-

FINIS.

